

Bibliotheca Nova
1-2013

Kultur, inkludering og bibliotek

Bibliotheca Nova

1-2013

Kultur, inkludering og bibliotek

Nasjonalbiblioteket 2013

Utgiver: Nasjonalbiblioteket

Utgave: 1–2013

Redaktør: Gunhild H.Aalstad

Redaksjonskomité: Svein Arne Tennesand, Arne Gundersen, Hilde Ljødal

ISSN 1894-1427

ISBN 978-82-7965-108-6

Design: Melkeveien Designkontor AS

Trykk: Rolf Ottesen as

Opplag: 1500

www.nb.no

Innhold

Forord	4	Minoritetskvinner blomstrer	61
Vigdis Moe Skarstein		Hallfrid Skimmeli	
Kultur, inkludering og bibliotek	6	Tenke globalt – handle lokalt	68
Svein Arne Tinnesand		Silje Grøtan Torp	
Biblioteket i språkopplæringen	21	Kunne det smake med en kopp te?	77
Anne Kristin Undlien		Siri Tidemann-Andersen	
Snakk om det!	28	Flerkulturelle bibliotek	86
Anne Berit Brandvold og Morten Brunslid		i Polen ser mot Norge	
Første gang jeg så pappa tegne	36	Oddbjørn Hansen	
Hilde Ditmansen og Hilde Henriksen		Prosjekter som har fått støtte i 2013..	90
Dette er min stemme	45		
Elin Tinholt			
Barn av regnbuen – og norsk!	51		
Hildegunn Hestnes			

FORORD

Innovasjon i bibliotek

Bibliotheca Nova 1–2013

Med dette lanseres Nasjonalbibliotekets nye bibliotekfaglige skriftserie: **Bibliotheca Nova**. Serien skal ta for seg ulike aspekter ved bibliotekutvikling. Som navnet sier er ambisjonen å publisere artikler som inspirerer og gir faglig støtte til **innovasjon** i bibliotek.

Bibliotek vil alltid være under utvikling, tilpasset de ønsker og behov som stilles fra samfunn og brukere. Det stiller krav til kunnskap og kreativitet hos oss som jobber i bibliotek. Som samfunnsinstitusjoner må vi følge med på den generelle utviklingen i samfunnet, på utviklingen innen kunnskaps-samfunnet, kulturområdet og ikke minst det som er svært aktuelt nå, den digitale utviklingen. Bibliotheca Nova vil være en av de kildene hvor en kan finne kunnskap om og orientere seg i utviklingen.

Det er en styrke for bibliotek at vi har et godt nettverk, både gjennom faglig og organisatorisk samarbeid. Det gjør at vi kan utveksle erfaringer for å bidra til å gjøre hverandre gode, både på faglig innhold og på ulike måter å organisere og lede våre institusjoner på.

En annen styrke er at det er mange fellestrekk i de arbeidsoppgaver de ulike bibliotekene har. Her kan vi også lære av hverandre. Begge disse perspektivene er viktige grunnlag for vurdering ved tildeling av utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket – og i vurderingen av hva som skal publiseres i Bibliotheca Nova.

I grunnlaget for tildeling av utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket, synliggjøres ulike innsatsområder. Disse er politisk definerte satsningsområder og områder prioritert i samråd med Nasjonalbibliotekets rådgivende utvalg. I tildelingene til prosjekter, har Nasjonalbiblioteket satt som forutsetning at de rapporter som leveres fra prosjektene, skal ha en form som gjør at erfaringene lett kan deles med andre via artikler i den bibliotekfaglige publikasjonen, som nå har fått navnet Bibliotheca Nova.

Vi skal ikke bare lære av hverandre, men også av andre. Faglige artikler innenfor områder som er viktige og relevante for bibliotekutvikling vil inngå i denne serien. Det kan være foredrag holdt på konferanser eller bestillinger på aktuelle temaer skrevet av fagfolk.

Det er viktig ikke bare å ta vare på fellestrekk, men også på forskjellighet. Å være innovative innebærer også å vise mangfoldet og å være kreative for å finne nye og lokale løsninger. Vi må også få fram det originale. Den nye bibliotekloven har fornyet fokus på bibliotekene som kulturelle og sosiale møteplasser i tillegg til å være arena for kunnskap og kulturopplevelser. Ny formidling er et viktig stikkord. Det blir spennende!

Det første nummeret av Bibliotheca Nova har et tema som viser mangfold i mange fasetter av det ordet, samtidig som det viser at bibliotek er lavterskeltilbud med profesjonelle tjenester. Det er etterspurt som politisk satsing: Kultur, inkludering og bibliotek.

Vigdis Moe Skarstein

NASJONALBIBLIOTEKAR

Kultur, inkludering og bibliotek

TEKST: **SVEIN ARNE TINNESAND, NASJONALBIBLIOTEKET**

I et intervju med Nasjonalbibliotekets magasin NB 21 uttaler den norske samfunnsdebattanten Amal Aden følgende om sitt første møte med biblioteket: «Jeg kjente på bøkene. Bladde i dem. Luktet på dem. Så uendelig mange bøker. Jeg hadde aldri sett så mange bøker før. Det var overveldende. Jeg kunne verken lese eller skrive, men synet av alle bøkene gjorde meg nysgjerrig. Det var litteraturen som reddet meg. Biblioteket ble mitt fristed.»

Amal Aden er ikke den første som omtaler biblioteket som et fristed. Hun setter ord på noe som mange har følt i møte med et nytt og ukjent samfunn. Norge er et flerkulturelt samfunn og vil fortsette å være det. Folkebibliotekene møter hele bredden i det flerkulturelle Norge – både barn, voksne, arbeidsinnvandrere, flyktninger og asylsøkere. Uansett hvilken kategori de tilhører, vil de fleste oppsøke biblioteket. Biblioteket spiller en viktig rolle som arena for formidling av kultur og kunnskap gjennom ulike aktiviteter som arrangementer, utstillinger og verksteder.

ET MANGFOLDIG SAMFUNN

Norge har alltid vært et flerkulturelt samfunn. I tillegg til den samiske urbefolkningen har andre nasjonale minoriteter i lang tid hatt tilknytning til landet. Den moderne innvandringen, slik vi omtaler den i dag, begynte likevel på slutten av 1960-tallet. Den nye formen for arbeidsinnvandring kom først fra Sør-Europa og deretter fra fjernere strøk – først og fremst Pakistan.

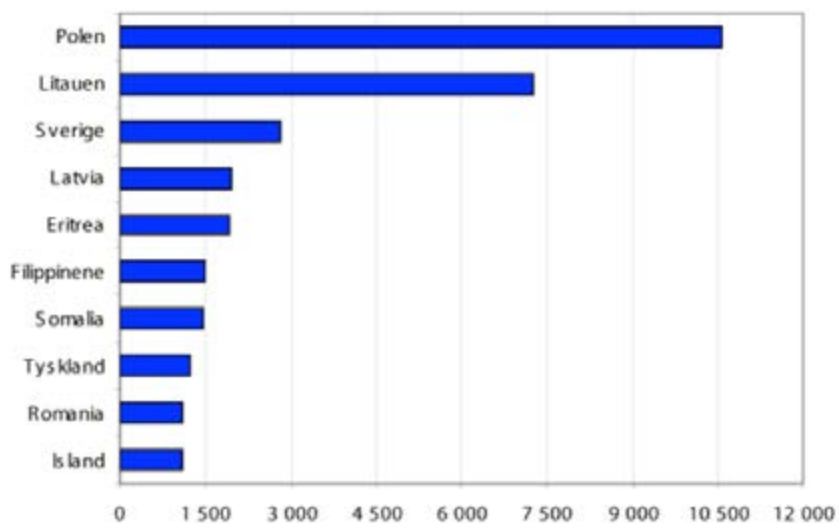

Oljefunnene i samme periode gjorde Norge til et viktig arbeidsmarked for amerikanere, franskmenn og andre som ble rekruttert som eksperter til norske og utenlandske oljeselskap. I løpet av 70-tallet kom det også politiske flyktninger, først og fremst fra Latin-Amerika og Midtøsten. Selv om de fleste med innvandrerbakgrunn bor i Oslo og andre sentrale strøk, er innvandrerne spredt over hele landet.

Deretter har utviklingen fra 70-tallet fortsatt. De siste årene har innvandringen til landet økt: I 2011 ble det registrert 79 500 innvandring til og 32 500 utvandring fra Norge, noe som gir en nettoinnvandring på 47 000. Dette er de høyeste migrasjonstallene noensinne for Norge. Personer fra EU-land, de fleste fra Polen, Sverige og Litauen, utgjør 64 prosent av innvandringen.

Nettoinnvandring fra utlandet. Utenlandske statsborgere i 2011 (Kilde: SSB)

I tillegg til innvandringen jobber også mange personer her i kortere perioder. I fjerde kvartal 2011 var det 71 000 sysselsatte som oppholder seg her i landet i mindre enn seks måneder, og som derfor ikke ble registrert i Folkeregisteret. Tre fjerdedeler av disse personene kom fra nordiske land – i første rekke fra Sverige eller fra EU-land i Sentral- og Øst-Europa, og da spesielt Polen. En ny faktor i denne sammenhengen er utsiktene til større arbeidsinnvandring fra kriserammede EU-land i Sør-Europa, som for eksempel Spania. Selv om det fortsatt er snakk om få personer, har vi sett en klar tendens til økt innvandring fra slike land i 2011 og første halvår av 2012.

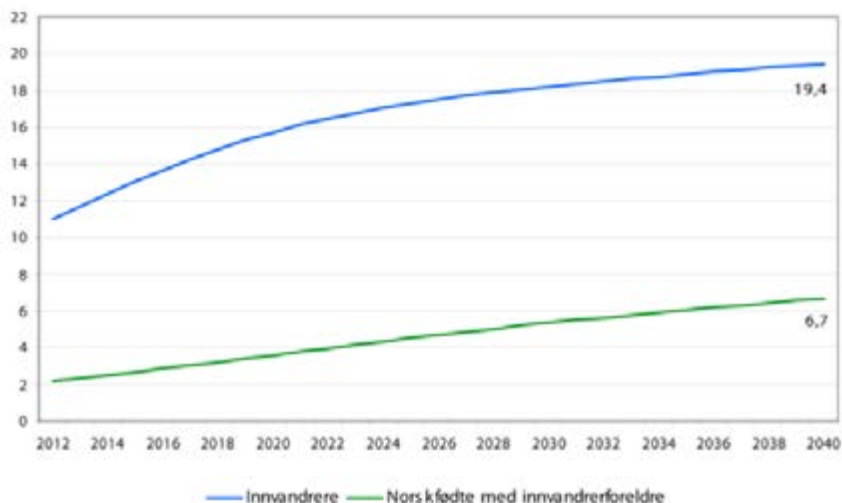
Migrasjonen fra nordiske land og øvrige EØS-land er i hovedsak arbeidsmigrasjon. Siden 2006 har arbeid vært den viktigste innvandringsgrunnen. Bak innvandringen fra land utenfor EØS finner vi hovedsakelig personer som har fått opphold på grunn av forfølgelse eller familietilknytning.

Når vi ser på tallene for innvandring fra land utenfor Norden for hele perioden 1990–2011, var 37 prosent av innvandringen knyttet til familieinnvandring, 30 prosent til arbeidsinnvandring, 21 prosent til behovet for beskyttelse og 11 prosent til utdanning og kulturutveksling. I 2011 var imidlertid sammensetningen slik: 49 prosent arbeid, 30 prosent familie, 10 prosent beskyttelse og 11 prosent utdanning.

Det er forventet at økningen i innvandringen til Norge vil fortsette i årene framover. SSB utarbeider beregninger for fremtidig befolkningsvekst og -sammensetning. Til grunn for beregningene legges ulike forutsetninger som innvandring, levealder og fruktbarhet. Framskrivninger viser at befolkningen i Norge vil bestå av rundt én million innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre i løpet av de neste 15 år, det vil si rundt 400 000 flere enn i 2010. Den samlede norske befolkningen i forventes å øke med ca. en million, fra 4,6 millioner i 2010 til 5,6 millioner i 2026.

Framskrivninger av innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre 2012-2040

(Kilde: SSB)

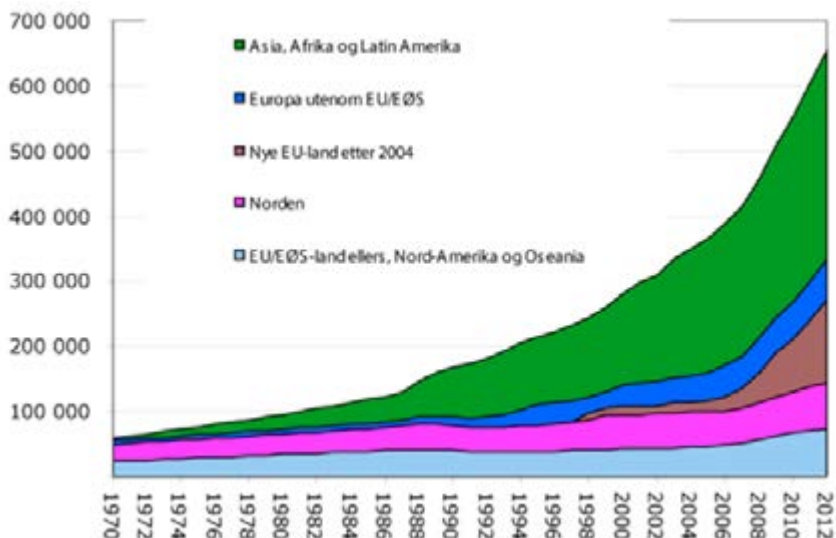

INNVANDRING

Innvandringspolitikken og asyl- og flyktningpolitikken har betydning for hvem og hvor mange som kommer til Norge, hvem som får opphold her, og hvordan de som kommer, tilpasser seg og blir tatt imot av samfunnet. Innreise og innvandring til Norge fra øvrige land reguleres og kontrolleres i samsvar med utlendingsloven og internasjonale forpliktelser.

Gjennom EØS-avtalen (og EFTA-konvensjonen) har Norge gitt sin tilslutning til målet om økt mobilitet over landegrensene i store deler av Europa. Rundt en halv milliard mennesker har formelt rett til å oppholde seg, arbeide og bo i Norge uten særlige restriksjoner. Dette innebærer at det hovedsakelig er den generelle politikken og samfunnsutviklingen, og særlig utviklingen på arbeidsmarkedet, som styrer omfanget av migrasjon fra de aktuelle landene. Reguleringen av slik migrasjon gjennom innvandringspolitikk begrenses av forpliktelsene som følger av EØS-avtalen, og gjennom annet samarbeid med EU, for eksempel EURES-samarbeidet for å fremme mobilitet på arbeidsmarkedet i Europa generelt og mer spesifikt samarbeid som tilrettelegging for forskeres mobilitet.

Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 1970-2012 (Kilde: SSB)

Regelverket for familieinnvandring skal sikre at retten til familieliv ivaretas innenfor rammen av en regulert innvandring. Samtidig skal regelverket blant annet motvirke proforma- og tvangsekteskap og bidra til at innvandrere ikke er avhengige av offentlige ytelser. Det skal legges til rette for utstrakt kultur- og kunnskapsutveksling, herunder at internasjonale studenter kan studere i Norge i kortere eller lengre tid. Dessuten skal ferdigutdannede studenter som det fins et relevant jobbtilbud for, kunne få forlenget oppholdet.

I tråd med internasjonale forpliktelser og norsk lovgivning innvilges det opphold og beskyttelse i Norge til mennesker på flukt. Denne gruppen består av et årlig mottak av overføringsflyktninger i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger samt asylsøkere som fyller utlendingslovens vilkår for beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag.

INTEGRERING

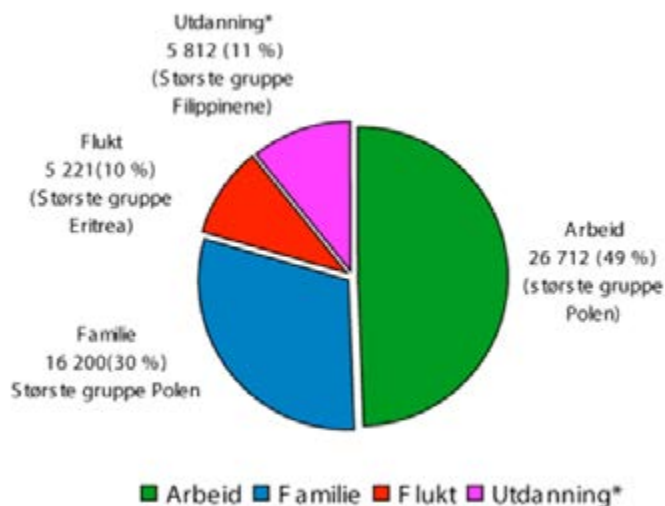
Innvandringen de siste tiårene har bidratt til at det norske samfunnet har fått en mer mangfoldig befolkning. Norsk politikk forutsetter at alle innbyggere skal få et tilbud som er av god kvalitet, tilgjengelig og tilpasset brukerens behov. Alle som bor i Norge, skal ha samme muligheter, rettigheter og plikter til å delta og å bidra i samfunnet. Dette vil ha betydning på sentrale politiske områder som arbeid, utdanning, helse, bolig og kultur.

Hovedtanken med introduksjonsloven er å styrke nyankomne innvandreres muligheter til raskt å komme i arbeid. Introduksjonsloven inneholder både rettigheter og plikter til norskopplæring og kvalifisering for arbeidslivet for nyankomne innvandrere. God gjennomføring av ordningene i introduksjonsloven vil bidra til at innvandrere raskere inkluderes i samfunnet. I forordet til introduksjonsloven skriver statsråd Inga Marte Thorkildsen følgende:

Hovedtanken med introduksjonsloven er å styrke grupper av nyankomne innvandreres muligheter for raskt å komme ut i jobb. Arbeid er nøkkelen til deltakelse i samfunnet. Gjennom høy sysselsetting i hele befolkningen kan vi unngå at vi får et samfunn med store økonomiske og sosiale forskjeller som følger etniske skillelinjer. Introduksjonsloven inneholder både rett og plikt til norsk og kvalifisering for arbeidslivet for grupper av nyankomne innvandrere. God gjennomføring av ordningene i introduksjonsloven vil bidra til at innvandrere raskere inkluderes i samfunnet.

Loven pålegger blant annet kommunene å gi nyankomne innføring i språk og samfunnskunnskap og la innvandrerne gjennomgå et introduksjonsprogram.

Førstegangsinnflyttinger blant innvandrere med ikke-nordisk statsborgerskap, etter innvandringsgrunn i 2011 (Kilde: SSB)

OPPLÆRING I NORSK OG SAMFUNNSKUNNSKAP

Målet for opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er at voksne innvandrere i løpet av de første fem årene de bor i landet, skal lære tilstrekkelig norsk til å fungere i yrkes- og samfunnslivet.

Hvem omfattes av ordningen?

- Innvandrere mellom 16 og 55 år har rett og plikt til 600 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap dersom de har fått innvilget oppholdstillatelse som danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse
- Personer som er blitt innvilget familiegjenforening med representanter for gruppen ovenfor, norske borgere eller nordiske borgere
- Innvandrere over 55 år som tilhører én av de nevnte gruppene, har rett, men ikke plikt, til opplæring i norsk og samfunnskunnskap
- Arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-/EFTA-området har plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap

For å legge til rette for at innvandrere skal få enda bedre kunnskaper i det norske språket og samfunnet, har Stortinget vedtatt at retten og plikten utvides til 600 timer.

INTRODUKSJONSPROGRAM

Målet er at hver enkelt skal utvikle grunnleggende ferdigheter i norsk, grunnleggende innsikt i norsk samfunnsliv og være forberedt for arbeid eller utdanning.

Hvem omfattes av ordningen?

Målgruppen er personer mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering og:

- Har fått asyl og dermed status som flyktninger
- Er overføringsflyktninger
- Har fått opphold på humanitært grunnlag etter søknad om asyl

I tillegg omfatter ordningen:

- Personer som er blitt innvilget familiegjennomføring med en av gruppene ovenfor
- Personer som etter samlivsbrudd har fått oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag på grunn av mishandling i samlivet (fra 1. juli 2011)

De som inngår i målgruppen for ordningen, har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogrammet.

BIBLIOTEKENES ROLLE

Det er kommunene som har ansvaret for gjennomføringen av bestemmelsene i introduksjonsloven. Dette innebærer at kommunene har mulighet å bruke biblioteket som en del av tilbudet til innvandrerne i forbindelse med integreringsarbeidet. Like sentralt er bibliotekenes ansvar for å tilby gode tjenester til hele befolkningen etter sektorprinsippet. Bibliotekene nyter høy tillit både i innvandrerbefolkningen og befolkningen generelt. Både i bibliotekmeldingen (St.meld. nr. 23 (2008–2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*) og i integreringsmeldingen (St.meld. nr. 10 (2011–2012) *Kultur, inkludering og deltaking*) vises det til bibliotekenes sentrale rolle i integrering og mangfold.

Også innvandrerkvinner har høy tillit til bibliotekene og bruker biblioteket ofte. De fleste av dem bruker biblioteket som møteplass, fordi de ser på biblioteket som et tilgjengelig, sentralt, trygt og rolig sted. Forskning gjennom PLACE-prosjektet viser at biblioteket har en viktig funksjon som møteplass på tvers av ulike kulturer der ulike mennesker og grupperinger får muligheten til å fungere sammen og lære hverandre å kjenne på en uforpliktende og trygg måte. PLACE – Public Libraries – Arenas for Citizenship, er et forskningsprosjekt ved Høgskolen i Oslo.

I et moderne og mangfoldig samfunn, der vi har større behov enn noensinne for steder der man kan møtes, vil gode biblioteker også kunne fungere som drivkraft for integrering av minoriteter i det norske samfunnet. Rapporten *Hvem er de og hvor går de? Brukeratferd i norske storbybibliotek* (ABM-skrift nr. 46) viser at bibliotekbrukere med et annet morsmål en norsk er overrepresentert i forhold til andelen de utgjør i befolkningen. Rapporten viser også at fremmedspråklige låner mindre enn brukere som har norsk som morsmål, men at de til gjengjeld bruker datamaskinene og Internett mer. For bruken av bibliotek som arena for studier og arbeid er det små forskjeller mellom språkgruppene.

Et annet trekk som undersøkelsen viser, er at ikke-vestlige brukere i større grad tilbringer tid sammen med andre på biblioteket og oppholder seg på biblioteket uten å benytte noen av tjenestene. Dette viser at biblioteket fungerer som et uformelt møtested for dem som ikke har norsk som morsmål. Sophie Essmat har også gjort lignende funn i masteroppgaven *Biblioteket som møteplass for innvandrerkvinner* (Høgskolen i Oslo, 2009). Her påviser hun at innvandrerkvinner har veldig høy tillit til biblioteket som institusjon i lokalsamfunnet – og at dette også gjelder folk som kommer fra land der slik institusjonell tillit tradisjonelt er veldig lav. Tilliten gjelder både biblioteket som institusjon og bibliotekansatte.

Rapporten viser at innvandrerkvinner bruker tilbudet bredt: De bruker biblioteket for å fylle private eller sosiale behov, løse hverdagslige oppgaver eller få svar på ting de lurer på. De bruker biblioteket i forbindelse med familie, fritid, arbeid, utdanning og sosialt samvær. Derfor spiller biblioteket en stor rolle i hverdagslivet deres. De fleste innvandrerkvinner bruker biblioteket som møteplass eller arena for sosialt samvær, fordi de ser på biblioteket som et tilgjengelig, sentralt, trygt og rolig sted, fordi biblioteket har lav terskel og lav profil, fordi det ikke skaper familiekonflikter eller andre ubehagelige

situasjoner og sist, men ikke minst, at når de bruker biblioteket som møteplass, er det ikke nødvendigvis for å prate med noen, men bare for å være sammen med og ha andre mennesker rundt seg.

Med utgangspunkt i biblioteket som samlingssted og møteplass kan bibliotekene gå over fra å spille en passiv (men positiv) rolle i integreringen til å være en langt mer aktiv aktør i integreringsarbeidet. Mange steder i Norge samarbeider biblioteket med voksenopplæringen, som tilbyr språkundervisning til innvandrere. I såkalte *idea stores* i Storbritannia går kurs- og bibliotekvirksomhet sammen i en høyere enhet. I Malmø har flerspråklig ungdom med gode språkkunnskaper fungert som bibliotekguider. Den internasjonale bibliotekorganisasjonen IFLA har sammen med UNESCO laget et manifest for flerkulturelle bibliotek tjenester.

IFLA og UNESCOs flerkulturelle bibliotekmanifest

Prinsipper

Alle medlemmer i det globale samfunnet vårt har rett til et variert tilbud av bibliotek- og informasjonstjenester. Når det gjelder kulturelt og språklig mangfold, skal bibliotekene:

- betjene alle samfunnsborgere uten å diskriminere ut fra kulturell og språklig bakgrunn
- gi informasjon på relevante språk og alfabeter
- gi tilgang til et variert spekter av materiell og tjenester som reflekterer behovet til alle medlemmer i samfunnet
- ansette personell som reflekterer mangfoldet i samfunnet, og som er opplært til å arbeide med og betjene mangfoldsamfunn

Folkebibliotekene i Norge er godt rustet til rollen som kultur- og kunnskapsarena i et flerkulturelt samfunn. Bibliotekene kan bygge videre på denne plattformen og i samarbeid med andre utvikle nye tilbud som gjør bibliotekets rolle enda viktigere.

NASJONALBIBLIOTEKETS ROLLE

I St.meld. nr. 10 (2011-2012) *Kultur, inkludering og deltaking* legger Kulturdepartementet opp til at organisasjoner som får tilskudd, skal vektlegge mangfold og inkludering i arbeidet sitt. Her legger man spesiell vekt på at samarbeid og partnerskap mellom bibliotek og ulike aktører innenfor frivillig sektor kan være en velegnet strategi for å bygge ned barrierer for deltagelse

og skape felles arenaer og møtesteder med et flerkulturelt tilbud. Her kan Nasjonalbiblioteket bidra gjennom utlysingen av prosjekt- og utviklingsmidler. Flere av prosjektene som gjennomføres i bibliotekene, er presentert i denne utgaven av Bibliotheca Nova.

I forbindelse med leseåret 2010 arrangerte NB konferansen *Fornuft og følelsar. Om språkforståing og leselyst i eit fleirkulturelt Noreg*. Konferansen ble arrangert i samarbeid mellom Foreningen lles og Nasjonalbiblioteket, og formålet var å inspirere og gi konkrete innspill og råd basert på erfaringer om lesestimulering og litteraturformidling.

For kompetanseutvikling knyttet til Leseløftet har Nasjonalbiblioteket støttet ulike seminarer i regi av fylkesbibliotekene som inngår i dette innsatsområdet. Kursene ble gjennomført i 2011.

Aust-Agder bibliotek og kulturformidling: Seminar for bibliotekansatte om formidling av litteratur til voksne med språklig minoritetsbakgrunn

Deichmanske bibliotek: Modell for språk- og lesestimulering gjennom lese- og samtalegrupper i biblioteket

Finnmark fylkesbibliotek: Kurs med «flerspråklighet» som overordnet tema – muligheter og utfordringer for biblioteket

Nordland fylkesbibliotek: Kompetanseheving i lesestimulering og litteraturformidling til voksne som leser lite (over to kursdager)

Oppland fylkesbibliotek: Biblioteket som flerkulturell arena for innvandrerkvinner

Rogaland fylkesbibliotek: Kurs i formidling av litteratur til voksne som leser lite (over seks kursdager i Hordaland, Møre og Romsdal og Rogaland)

I samarbeid med Statsbiblioteket i Danmark og Kungliga biblioteket i Sverige har Nasjonalbiblioteket vært med på å etablere et nordisk nettverk for beste praksis. Dette nettverket har arrangert to nordiske konferanser der bibliotekenes rolle i det flerkulturelle samfunnet har stått i fokus. Den siste av konferansene ble arrangert i Oslo i mai 2012 og hadde tittelen *Kultur, inkludering og deltaking*. I tillegg til norske bibliotekprosjekter (flere av

disse er presentert i dette heftet) inngikk også presentasjoner fra prosjekter i våre nordiske naboland.

På statsbudsjettets 80 poster er Nasjonalbiblioteket delegert oppgaven å bevilge statsmidler både til Det flerspråklige bibliotek på Deichmanske bibliotek og til Finsk bibliotekjeneste på fylkesbiblioteket i Finnmark. Flerkulturelt nettverk er et kunnskapsnettverk mellom bibliotek i Norge som er organisert av DFB og bibliotekene selv. De siste årene har Nasjonalbiblioteket vært vertskap for nettverkets årskonferanse.

Den prisbelønte journalisten og forfatteren Mustafa Can, som var en av innlederne på den nordiske konferansen i 2012, skriver følgende i den selvbiografiske boken *Tett inntil dagene*: «Biblioteket var ikke bare veggene av bøker i prydlige rader, det var en ryddig og en mangfold av horisonter, som tok meg på resor bortom miljøprogrammets trange grenser. ... Jeg ägde världen genom att ha tillträde till biblioteket, jag behärskade vidare rymder genom att få ta del av böckernas innehåll.»

Gjennom samarbeid og målrettet arbeid kan bibliotekene fortsatt spille en viktig rolle i unge innvandreres liv. Gjennom satsingene sine ønsker Nasjonalbiblioteket å bidra til å utvikle og styrke bibliotekene i Norge som aktive og aktuelle samfunnsinstitusjoner.

Språkåret 2013 er en markering av språklig mangfold og har blant annet følgende mål: Få fram meir kunnskap om og skape større respekt for urfolksspråk, minoritetsspråk, innvandrarspråk og teiknspråk Nasjonalbiblioteket bidrar til markeringen av språkåret gjennom konkurranse, utstilling og annen aktivitet.

FAKTA

- Ved inngangen til 2012 var det 547 700 innvandrere og 108 400 norskfødte med innvandrerforeldre i Norge – til sammen 655 000 personer. Disse to gruppene utgjorde henholdsvis 11,0 og 2,2 prosent av befolkningen i Norge.
- 323 300 innvandrere – det vil si nær 60 prosent av alle innvandrere – hadde bakgrunn fra Europa, mens flertallet av norskfødte med innvandrerforeldre hadde bakgrunn fra land i Asia og Afrika.
- Blant innvandrere fra land utenfor Europa hadde 220 300 personer bakgrunn fra Asia, 79 700 hadde bakgrunn fra Afrika og 20 200 hadde bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika.
- Blant norskfødte med innvandrerforeldre hadde 57 000 bakgrunn fra Asia, 19 500 hadde bakgrunn fra Afrika, og 12 000 hadde bakgrunn fra land utenfor Europa.
- I 2009 var 10,9 prosent av befolkningen i Norge født i utlandet. Tilsvarende i Sverige var 14,4 prosent og i Danmark 7,5 prosent.

FOTO: Ketil Born

St.meld. nr.23 (2008-2009) Bibliotek

Det integrerende biblioteket

«Departementet legg til grunn at biblioteka har ei tosidig oppgåve i det fleirkulturelle samfunnet. På den eine sida skal biblioteka gjere sitt til inkludering gjennom litteratur- og kunnskapsformidling, og på den andre sida skal biblioteka formidle kunnskap om breidda av det kulturelle mangfaldet i Noreg. Opplæring, aktivitetar og tilbod i biblioteket er med på å skape personleg utvikling, og medverkar til integrering, læring og kulturforståing.

Biblioteket kan også vere ein aktør som kan bidra til å utvikle norsk-kunnskapane til dei gruppene som er i ein opplæringssituasjon. For innvandrarakar, uansett alder, vil det vere ein stad å hente litteratur på norsk, også lettlest litteratur, slik at språket kan utvikle seg over tid.

I eit organisert samarbeid med skulane og vaksenopplæringsorganisasjonane kan biblioteka tilby møtestader for lesing, læring og oppleving. Biblioteka kan her vere aktive og skape ein møtestad med tilbod om til dømes norskopplæring, dataopplæring eller jentegrupper. Slike formelle møte kan over tid bli uformelle møte, som igjen er med på å skape tilhøyrslø, identitet og inkludering.

For å styrkje biblioteka som bidragsytarakar til inkludering, integrering og kulturelt mangfald, er det nødvendig med meir systematisk utviklingsarbeid på dette området. Departementet vil vurdere desse aspekta i samband med tiltak for å styrkje det generelle kompetansebehovet i biblioteksektoren».

Biblioteket i språkopplæringen

Storbybibliotekene arbeider systematisk for å styrke språkkunnskapene blant innvandrere og flyktninger. Film, skriveverksteder, lesesirkler og talekor er blant metodene som tas i bruk for å gjøre dem tryggere i norsk.

TEKST: ANNE KRISTIN UNDLIEN, KRISTIANSAND FOLKEBIBLIOTEK

Mange innvandrere behersker fortsatt ikke norsk etter at de har fullført norskopplæringsprogrammet. Rett etter at man har kommet til et nytt land – mange med traumatiske opplevelser i bagasjen – er det ikke alltid like lett å konsentrere seg om å lære seg et nytt språk. Her spiller bibliotekene en viktig rolle. På samlinger for folk som har gjennomført den offisielle norskopplæringen, får deltakerne tatt i bruk nyervervede ferdigheter og knyttet viktige sosiale bånd. Folkebibliotekene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand samarbeider om det treårige prosjektet *Leselyst, språk og IKT*, der innvandrere er målgruppen.

BIBLIOTEKENE ER VIKTIGE

Alle innvandrere som kommer til Norge, får tilbud om å delta i et offentlig norskopplæringsprogram. Det er dette programmet som i størst grad gir innvandrerne norskkunnskaper, men det omfatter ikke folkebibliotekene. Til forskjell fra en rekke land er opplæringen gratis. Det har avgjørende betydning at bibliotekene forholder seg til norskopplæringsprogrammet – enten ved

å samarbeide godt med dem som tilbyr programmet, eller ved å lage gode oppfølgingsprogram i etterkant.

BIBLIOTEKET SOM MØTEPLOSS

Biblioteket kan for eksempel samarbeide med de som tilbyr det offisielle norskopplæringsprogrammet ved at møter og undervisning legges til biblioteket. Dette senker terskelen for å bruke biblioteket og bidrar også til at mange blir kjent med de ansatte som jobber der. Modellen, som er prøvd ut i samtlige prosjektkommuner, fremmer både leselyst og språkforståelse.

Biblioteket kan fungere som møteplass og arena for nettverksbygging. Som en del av det offisielle undervisningsopplegget inngår møter med folk med norsk bakgrunn på biblioteket. Dette er blitt prøvd ut i størst omfang ved Kristiansand folkebibliotek, der frivillige pensjonister og ungdom som skal lære seg norsk,

«Biblioteket kan fungere som en møteplass og en arena for nettverksbygging»

møtes én gang i uken. Disse møtene mellom ulike kulturer og generasjoner har resultert i mange gode vennskap. I Kristiansand føler man nå imidlertid at tiden er moden for noe nytt, ettersom de frivillige som har fulgt prosjektet begynner å trekke seg.

FILM + BOK = SANT

Kommunikasjon og kunst er mer enn litteratur og ord. På biblioteket i Stavanger har man gode erfaringer med å knytte film opp til bøker, og filmatiseringer av bøker har gitt flotte kunstopplevelser og mye å snakke om.

INNVANDRERE ER RESSURSPERSONER

I 2012 etablerte enkelte av prosjektkommunene kurs for innvandrere som trenger bedre IKT-ferdigheter. Kursdeltakerne blir tilbudt deltakerbevis/diplom etter fullført kurs. I Kristiansand arrangeres det IKT-kurs for en etablert mødregruppe med innvandrerbakgrunn i kvinnenenes nærområder. Først ble kursene holdt for hele gruppen, men på grunn av de store språklige utfordringene har man nå i større grad gått over til enkeltundervisning. Laptop-klubben i Bergen holdes av frivillige med innvandrerbakgrunn som har gode IKT-kunnskaper. I Kristiansand har den bibliotekansatte som holder kurset, selv bakgrunn som flyktning. Både i Bergen og Stavanger er det blitt arrangert skriveverksteder der Fribyforfattere (forfattere som har flyktet fra sitt fødeland) er blitt benyttet som kursholdere. Felles for disse prosjektene er at innvandrerne er viktige ressurspersoner som kursholdere.

Datakurs på Slettheia i regi av Kristiansand folkebibliotek

SUGGESTOPEDI OG LITTERATURFORMIDLING

I Oslo har man i stor utstrekning tatt i bruk en metode for effektiv språkkopplæring som kalles suggestopedi, i samtalene om bøker. Suggestopedi legger stor vekt på samtalen mellom møteleder og kursdeltakerne. Man foreslår (*suggest*) løsninger på en problemstilling og snakker mye sammen under samlingene. Her må man delta aktivt i samtalen – til tider i «talekor». En deltaker på en samling der suggestopedi står i fokus, kan ikke forlate rommet uten selv å ha snakket. Barbro Thorvaldsen, som har undervist innvandrere og flyktninger i en årrekke, bruker ofte denne tilnærmingen og har også gitt opplæring i bruk av metoden til mange ansatte ved Deichmanske bibliotek (se intervju med Barbro Thorvaldsen side 43).

Lesesirkler er et godt litteraturformidlingsverktøy – også for innvandrere. I tillegg til at deltakerne oppnår bedre språkferdigheter, gir også litteraturen dem muligheten til å diskutere komplekse problemområder uten å måtte

Leseombud i samtale med elever i voksenopplæringa på Kristiansand folkebibliotek

Stavanger har arrangert Bokprat, der norske innvandreres suksesshistorier er blitt presentert.

utlevere seg selv. Slike lesesirkler finner vi blant annet i Gamle Oslo med *Leseglede – en samling for alle* og i Bergen med *Lesegruppe for kvinner*.

Stavanger har arrangert *Bokprat*, der norske innvandre- res suksesshistorier er blitt presentert. Disse arrange- mentene har hatt mange tilhørere med norsk bakgrunn. Det har vist seg å være vanskelig å oppnå en god blanding

av innvandrere og norske deltakere på åpne arrangementer. Dette er en utfordring for samtlige kommuner.

EVALUERING

Forprosjektet *Leselyst og språkforståelse* ble evaluert av deltakere, sam- arbeidspartnere og deltakerbibliotek. Egenevalueringen har vært positiv, men det har ikke vært knyttet noen ekstern evalueringsinstans til dette forprosjektet. I prosjektet *Leselyst, språk og IKT* fungerer VOX som evalu- eringsinstans og jobber for tiden med en evaluering av IKT-kursene. I den forbindelse har det vært viktig å presisere overfor kursdeltakerne at det er kursopplegget som skal evalueres, ikke kursdeltakerne.

FØLGEFORSKNINGSPROSJEKT

I prosjektets siste fase er det blitt bevilget midler til et følgeforskningsprosjekt i samarbeid med NTNU Samfunnsforskning. Et følgeforskningsprosjekt bryter med ideen om den distanserte, observerende og ikke-involverte forskeren. Her skal man ikke forholde seg distansert til «forskningsobjekter», men tvert imot involvere seg slik at både forskningen og det som er gjenstand for forskningen, påvirkes, utformes og endres gjensidig gjennom dialog og samarbeid.

Følgeforskningsprosjektet skal belyse bibliotekets unike posisjon i arbeidet med å integrere flykninger og innvandrere i det norske samfunnet. Biblioteket har et begrenset formelt ansvar for slikt arbeid, men er ikke desto mindre et offentlig tilbud som benyttes mye av mennesker som har vært relativt kort tid i landet. Følgeforskningsprosjektet skal bidra til å avdekke hva som kjennetegner, og hva som er unikt med bibliotekenes tjenester og tilbud i denne sammenhengen. Det er viktig å identifisere hva som fungerer godt og mindre godt, og se dette i sammenheng med spørsmålet om hva slags ressurspersoner man er avhengige av.

FAKTA

Målet er:

- å øke folk med innvandrerbakgrunn sin språkforståelse og leselest, samt bidra til økt digital kompetanse
- å evaluere storbybibliotekenes arbeid rettet mot unge voksne med innvandrerbakgrunn
- å samarbeide tett med frivillige organisasjoner og andre frivillige, samt ulike sentrale samarbeidspartnere for å nå definerte mål
- å finne fram til god metodikk

I prosjektet vil en bygge videre på etablerte nettverk og gode relasjoner fra forprosjektet *Leselyst og språkforståelse – to sider av samme sak*. Folkebibliotekene i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand har gjennomført det ettårige prosjektet *Leselyst og språkforståelse – to sider av samme sak* i skoleåret 2010/11. I det nye prosjektet bygges det videre på det faglige nettverket som nå er etablert. I prosjektet skal en vektlegge opplæringsmetodikk i forhold til å gi målgruppen nødvendig digital kompetanse. Det er et stort behov for å kartlegge og utvikle gode metoder for denne type arbeid i bibliotekene. Prosjektet vil også legge vekt på å samarbeide med andre frivillige organisasjoner og uavhengige frivillige som jobber mot de samme målene som biblioteket gjør i dette prosjektet. I Stavanger har biblioteket allerede samarbeidet tett med Røde Kors i forhold til en digital leksehjelpsordning, erfaringene med dette vil det være naturlig å trekke inn i prosjektet.

Prosjektet har fått støtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 300 000.

Martin Gutierrez Valencia, 34 år

Kommer fra Colombia,
men jobber og studerer i Norge.
Har vært i Norge i ett år og åtte måneder.

– Hvordan fikk du vite om språkkaféen?

– Jeg leste om det på biblioteket.

– Hva har deltagelse i prosjektet betydd for deg?

– Jeg har lært mye norsk, jeg snakker norsk på språkkaféen.

– Hva betyr biblioteket for deg?

– Biblioteket er et sted der jeg kan lære mange nye ting om språk, litteratur, musikk og om verden.

– Hva ønsker du mer av?

– Jeg vil gjerne forbedre mine norskkunnskaper og lære å snakke bedre norsk. Det er viktig i det norske samfunnet.

Andre kommentarer:

– Jeg synes språkkafé er en veldig god idé! Der kan jeg snakke norsk med andre innvandrere og med nordmenn også.

– Det er vanskelig å praktisere norsk på jobb, fordi alle har det så travelt. Det er ikke tid til å snakke om ting som skjer i hverdagen.

språkkaféen på Tøyen

Fatemeh Koohani, 32 år

Kommer fra Iran og studerer i Norge.

Går på norskkurs.

Har vært i Norge i litt over ett år.

- Hvordan fikk du vite om språkkaféen på Tøyen?

- En bibliotekar på skolen fortalte om det. Hun hadde sett en annonse for tilbudet.

- Hva har det betydd for deg å delta i prosjektet?

- Det er sosialt. Jeg blir kjent med norsk kultur og får praktisere norsk.

- Hva betyr biblioteket for deg?

- Det er et sted jeg går til for å få informasjon. Jeg ønsker å bli flinkere til å snakke norsk.

- Hva ønsker du mer av?

- Jeg ønsker å få vite om de mulighetene jeg har, hvilken jobb som er bra for meg. Jeg ønsker informasjon om hvordan jeg kan oppnå mine mål så fort som mulig.

Snakk om det!

Lesesirkler i bibliotekene styrker språkopplæringen.

Lesesirkler i bibliotekene styrker språkopplæringen. Mange bibliotek har gode erfaringer med lesesirkler som metode når det gjelder språkopplæring. Høy trivselsfaktor kommer som en ekstra bonus. Erfaringene viser dessuten at det er positivt med samarbeid med ulike frivillige organisasjoner.

TEKST: ANNE BERIT BRANDVOLD OG MORTEN BRUNSLID,
ØSTFOLD KULTURUTVIKLING

Antall personer som strever med å få innpass i ordinær utdanning, i arbeidsliv og i samfunnet forøvrig fordi de har problemer med å forstå, snakke, lese eller skrive norsk, er stadig økende. I en offentlig utredning anslås det at om lag 1 000 personer med innvandrerbakgrunn, per årskull, ikke er i stand til å lese eller skrive norsk godt nok til å klare seg i dagligliv og arbeidsliv (NOU 2011 : 14 *Bedre integrering*). Spørsmålet vi stilte oss, var: Hva kan bibliotekene bidra med her?

LESESIRKLER SOM METODE

Fylkesbibliotekene i Østfold, Akershus og Buskerud valgte å satse på lesesirkler. Målet var å etablere et lesefremmende bibliotektilbud for voksne innvandrere med svak norskkompetanse. Mange innvandrere mangler arenaer utenfor norskkurset hvor de kan bruke og videreutvikle sine språkferdigheter.

I en lesesirkel får de trening både i å lese norsk og å samtale rundt en tekst. De får også anledning til å opprette sosiale og faglige nettverk med andre i samme situasjon. Her kan bibliotekene spille en rolle. Bibliotekene er populære møtesteder som benyttes av alle samfunnsgrupper, uavhengig av alder og kjønn. I tillegg er tilbudet her gratis.

KOMPETANSEHEVING

Vår erfaring er at de som jobber i bibliotekene bestreber seg på å gi alle et likeverdig tilbud. I møte med personer som har problemer med å lese, opplever mange bibliotekansatte likevel at de mangler den nødvendige kompetansen. Prosjektet tilbød derfor de bibliotekansatte et tredagerskurs i dialogisk lesesirkelmetode. Målet etter endt kurs var å gi de bibliotekansatte grunnlag til å starte opp lesesirkler på sine egne bibliotek.

PRAKTISK RETTET

Vi la opp til at det skulle holdes kurs i hvert fylke i regi av fylkesbiblioteket i mai 2012. Kursholder var Barbro Thorvaldsen. Målet var at både bibliotekansatte og frivillige skulle delta, men vi ønsket først og fremst deltakere som kunne tenke seg å starte lesesirkler i bibliotekene. Kurset var praktisk rettet, og det ble lagt vekt på at kursdeltakerne skulle prøve ut metoden på testgrupper. I Østfold meldte det seg femten deltakere. I Akershus og Buskerud var det til sammen tolv personer som deltok.

Begge kursrekkene ble avholdt på voksenopplæringsentre: Norsksenteret i Sarpsborg og Oslo voksenopplæring Rosenhof i Oslo. Fordelen med å holde kursene på disse stedene var at vi her hadde «testgrupper» som var tilgjengelige for kursdeltakerne.

METODEN

Den dialogiske lesesirkelmetoden legger vekt på å skape samtale og engasjement i gruppene. Det er viktig å trekke deltakerne inn i tekstene, oppmuntre til videre historiefortelling og kanskje også skape nye historier. Det er formidlings- og kommunikasjonsgleden som er det viktigste, uavhengig av hvordan den kommer til uttrykk. På kurset øvde deltakerne seg på hverandre. Den siste kursdagen prøvde de seg på grupper av elever på voksenopplæringsentrene. For å skape for forståelse av tekstene, forberedte lesesirkellederne seg med konkrete gjenstander, musikk, illustrasjoner eller rollespill.

Hanan Semal fra Etiopia er blant kvinnene som deltar i lesesirkelen ved biblioteket i Moss. Hun har bodd fire år i Norge og mener det er viktig å lære seg norsk godt. Selv går hun nødig glipp av en eneste samling i lesesirkelen.

– Jeg er her hver tirsdag og har gått her i to måneder nå. Det er veldig bra, smiler hun.

Jeg lærer mer norsk for hver gang jeg er her. Jeg forstår språket bedre og har bare lyst til å lære enda mer. Her i lesesirkelen foregår all kommunikasjon på norsk. Hjemme leser jeg norske bøker eller følger med på barne-tv sammen med ungene mine. Jeg skal fortsette på dette kurset helt frem til sommeren, nikker hun.

LETTLESTE TEKSTER

Pedagogen Barbro Thorvaldsen (se eget intervju s. 43) har utarbeidet seks letteste teksthefter i serien «Leseglede» til bruk i lesesirkelene. Dette er hefter med enkel tekst. I heftene har hun valgt ut noen typiske hverdagshistorier som hun har laget fortellinger av. Å bruke tema som lesesirkeldeltakerne kan kjenne seg igjen i, skaper engasjement.

Flere bøker utgitt med støtte fra *Leser søker bok* egner seg også i lesesirkler, men det kan være fornuftig å starte med «Leseglede-heftene» hvor vanskelighetsgraden og lengden på fortellingene øker noe for hvert hefte i serien.

VIKTIGE

SAMARBEIDSPARTNERE

I arbeidet med å rekruttere deltakere til lesesirkelene er det viktig at bibliotekene samarbeider med voksenopplæringen. Sirkelene er et godt supplement til tradisjonell norskundervisning. At lesesirkelene holdes på bibliotekene i stedet for på skolen, gjør at det er naturlig å fortsette også etter at norskopplæringen er slutt. En annen viktig samarbeidspartner kan for eksempel være Frivilligsentralen.

ERFARINGER FRA ØSTFOLD

I Østfold er det satt i gang lesesirkler i flere kommuner. Metodene i ulike kommuner er forskjellige. Noen bruker «Leseglede-heftene». Andre kan for

Kursleder Solveig Halvorsen (nr. 2 fra venstre) sammen med kvinner fra mange land på Moss bibliotek.

eksempel hente tekster fra lokalavisen som de bruker som utgangspunkt for samtalene i lesesirkelen.

I Moss er det to lesesirkler i gang. Den lesesirkelen som har vært aktiv lengst, er ledet av frivillige som deltok på kurset i mai 2012.

Kursleder Solveig Halvorsen forteller at kvinner fra en rekke ulike nasjonaliteter medvirker i lesesirkelen: – Vi har kvinner fra Etiopia, Eritrea, Somalia, Irak, Kina og Vietnam.

Den nyeste lesesirkelen ved biblioteket i Moss ble startet etter omtale i avisene. Sammen med Moss frivilligsentral har Moss bibliotek søkt og fått 10 000 kr fra Østfold fylkeskommune fra potten «Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling».

ET LAVTERSKELTILBUD

Biblioteket i Moss benytter seg av Barbro Thorvaldsens metode for språkoppplæring for innvandrere i lesesirkelene og har høstet mange positive tilbakemeldinger. – Både deltagere og ledere var svært positive, forteller Lillian Salomonsen i Moss bibliotek. – Det er et stort behov for norskopplæring blant innvandrere, og lesesirkelen er et lavterskeltilbud. Til nå er det bare kvinner som har deltatt på disse samlingene, men vi ønsker også å nå ut til menn. Målet er å knytte flere innvandrere til biblioteket, sier Salomonsen.

«Både deltagere og ledere var svært positive, forteller Lillian Salomonsen i Moss bibliotek. – Det er et stort behov for norskopplæring blant innvandrere, og lesesirkelen er et lavterskeltilbud. Til nå er det bare kvinner som har deltatt på disse samlingene, men vi ønsker også å nå ut til menn. Målet er å knytte flere innvandrere til biblioteket, sier Salomonsen.»

I Sarpsborg har biblioteket god kontakt med Frivilligsentralen. Frivilligsentralen har kvinnetreff på ettermiddagen en gang i måneden. På treffene bruker de elementer fra lesesirkelmetoden i sine samtalegrupper.

Fredrikstad bibliotek samarbeider med Soroptmistforeningen om en lesesirkel. Her er det stort sett innvandrere fra europeiske land, de fleste med høyt utdanningsnivå. De trener på å bli bedre i norsk ved å lese bøker eller samtale om ulike temaer som opptar dem. En annen lesesirkel er en avislesegruppe som ledes av to bibliotekarer. Her er utdanningsnivået lavere. Det er bare kvinner med i denne gruppen. Bibliotekets ledelse har prioritert arbeidet med lesesirkler, noe de har høstet mye anerkjennelse for, også fra politikerhold.

Askim bibliotek har hatt avislesegrupper i flere år.

Rett før jul 2012 dabbet interessen noe, og de ble enige om å etablere en ny gruppe med nye deltagere. Biblioteket har kontaktet HomeStart, Askim internasjonale senter, innføringsklassen på Askim videregående skole, Delta og Podium. En av de bibliotekansatte har hatt ansvaret for etablering av gruppa og praktisk tilrettelegging, mens en frivillig har ledet lesegruppen etter at den ble etablert. Avislesegruppene holdes i et møterom på rådhuset. Her er det bare kvinner som deltar.

Spydeberg bibliotek har også startet en avislesegruppe i etterkant av kurset. Her samarbeider biblioteket med Frivilligsentralen.

BUSKERUD OG AKERSHUS

I Øvre Eiker bibliotek er det konkrete planer om å etablere lesesirkler for innvandrere utenom skoletid. I samarbeid med Voksenopplæringen, som har lokaler i samme gate som biblioteket, vil det bli arrangert lesesirkler for menn og kvinner som allerede deltar på norskkurs.

I Fjell filial, som ligger i Drammens mest innvandrerrike bydel, er det startet en språkkafe i etterkant av lesesirkelkurset. Språkkafeen fungerer som et supplement til ordinær norskundervisning. Den er litt løsere i formen enn lesesirkelmetoden, men tar opp i seg elementer derfra.

I Oppegård bibliotek hadde de allerede erfaring med lesesirkler for innvandrere på frivillig basis. Deltakere ble rekruttert fra det lokale kvalifiseringssenteret. Deltakerne har vært analfabeter, og noen av teknikkene fra lesesirkelmetodene har vært vanskelige å benytte. Bruk av kroppsspråk og ulike fysiske gjenstander kan være en måte å starte opp på. Bruk av sanger og variert repetisjon har også vist seg å fungere.

Deltakere fra Frogn frivilligsentral deltok også på kurset, selv om de ikke er knyttet til biblioteket. De har satt i gang med en gruppe innvandrerkvinner i regi av Frivilligsentralen, Drøbak og har så langt gjennomført tre historier fra Barbro Thorvaldsens Lesegledehefter. Deltakerne ga inntrykk av at de trivdes med opplegget. Også de som kunne lite norsk klarte å følge med. Metoden vil de bruke om igjen.

UVANT FOR BIBLIOTEKENE

Lesesirkelmetoden er en form for kurs som kan virke litt fremmed og uvant for bibliotekene. Det legges stor vekt på prosessen, noe som i begynnelsen kan virke forvirrende. Alle som fullførte ga gode eller svært gode tilbakemeldinger på kurset. Både å ha workshop og praktiske øvelser i grupper og å teste ut ferdighetene på "ekte" målgrupper, ga trygghet i forhold til å starte arbeidet.

Selv om det ikke er etablert lesesirkler alle steder, er det interesse for å få det til. Dette er viktig for å holde ideen varm og oppmuntre bibliotekene til å legge lesesirklene inn i handlingsplaner og økonomiplaner.

UTFORDRINGER

De største utfordringene er nok økonomi og organisering. Å sette i gang lesesirkler under ledelse av frivillige kan være sårbart. Det holder ikke bare å samarbeide med enkeltpersoner. Vi har sett at de mest aktive bibliotekene har kontakt med både Voksenopplæringen, Frivilligsentralen, NAV og ulike frivillige organisasjoner. Uansett må bibliotekene sette av tidsressurser til arbeidet. Ved å inkludere lesesirkelene i et prosjekt som involverer større deler av bibliotekvirksomheten, kan det bli enklere både å etablere og opprettholde et lesesirkeltilbud for innvandrere.

FAKTA

Prosjektets tittel: Lesesirkelmetoden - et metodekurs i dialogisk lese-sirkelledelse for innvandrere

Prosjektansvarlige: Østfold, Akershus og Buskerud fylkesbibliotek
Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 111 000

Kursutvikler og lærer var Barbro Thorvaldsen.

To kursrekker av tre dagers varighet er gjennomført. Det vil bli gjennomført et oppfølgingskurs i 2013.

Kontaktpersoner: Anne Berit Brandvold (prosjektleder), Østfold kultur-utvikling, Camilla Sørby, Buskerud fylkesbibliotek og Cecilie Weinholdt, Fylkesbiblioteket i Akershus.

Prosjektet har opprettet en blogg der det er lagt ut informasjon om prosjektets gang og ressurser som kan brukes i arbeidet, blant annet veileder til Lesesirkelmetoden.

<http://lesesirkelmetode.wordpress.com/>

Lesesirkelmetoden ble presentert på Nordic Library Conference i mai 2012.

Første gang jeg så pappa tegne

Det startet med en bibliotekar fra Sverige på lese-nettverkssamling i Sandefjord. Så kom det til to ivrige lærere fra norskopplæringen for voksne innvandrere og en interessert bibliotekar fra Tønsberg. Med Kulturminneåret og Digitalt fortalt-satsningen som bakteppe vokste *Fortell meg! frem*.

TEKST: HILDE DITMANSEN, I PROSJEKTPERIODEN, TØNSBERG OG NØTTERØY BIBLIOTEK OG HILDE HENRIKSEN, TØNSBERG VOKSENOPPLÆRING

MÅLSETTING OG MILEPÆLER

Fortell meg! var et toårig samarbeidsprosjekt mellom Tønsberg og Nøtterøy bibliotek og Tønsberg voksenopplæring i perioden 2010–2011. Vestfold fylkesbibliotek var prosjektansvarlig og fungerte som en viktig pådriver og faglig og økonomisk støttespiller.

Prosjektets overordnede mål var integrering og synliggjøring, og målgruppen var deltakere i norskopplæringen for voksne innvandrere. Vi ønsket å løfte frem og synliggjøre den enkeltes ressurser. Et sentralt mål for prosjektet var å utvikle nye metoder og samarbeidsmodeller som bygget på foreldrenes ressurser og styrket samspillet mellom foreldre og barn.

FAMILIEHISTORIER

I prosjektet brukte vi familiehistorier fra hjemlandet aktivt. Andre sentrale mål var å ta i bruk biblioteket som læringsarena og finne frem til nye læringssituasjoner der foreldre og barn lærer sammen og av hverandre. Vi fokuserte på familiehistorier og identitetsbygging. *Fortell meg!* var også et familielæringsprosjekt.

BIBLIOTEKET SOM FAST MØTESTED

Det ble arrangert totalt tre kurs med ukentlige samlinger. Hvert kurs gikk over ett semester. Annenhver uke deltok foreldre og barn sammen, og annenhver uke var det bare voksne på kursene. Alle samlingene ble holdt på biblioteket. 24 foreldre og 23 barn deltok.

Hvert kurs hadde tre milepæler – dette for å sikre fremdriften og å oppfylle målet om synliggjøring og integrering:

- Utstilling i biblioteket: *Hver gjenstand forteller en historie*
- Fortellerkveld på biblioteket
- Produksjon av en digital fortelling

PRAKTISK ARBEID

I *Fortell meg!* prøvde vi ut ulike metoder for å sanke fortellinger. Vi har utarbeidet en metodeveileder der du kan lese mer om metodene og prosjektet forøvrig. Metodeveilederen og annen relevant informasjon om *Fortell meg!* er tilgjengelig på nettstedet vårt.¹

De tre kursene vi arrangerte, var nokså like. Vi startet hver samling med å hilse på hverandre og drikke kaffe og te for å skape en trygg ramme for deltakerne. Etter en litt famlende og usikker start utviklet kursene seg til livsbejaende samlinger med mye humor. Vi testet ut forskjellige metoder for å sanke historier, og takket være rekvisitter som blant annet knapper, loffskiver, papirspå og fortellerboks kom snart den ene historien mer fantastisk enn den andre. Vi hørte om koffertene med lik, ørner som spiste unge jenter, og første skoledag i Afghanistan. Mange av historiene var aldri blitt fortalt på norsk før.

Annenhver uke var barna med på samlingene. Ukene da barna ikke deltok, jobbet vi med å få frem de ulike fortellingene. Når barna var med, hadde vi forskjellige aktiviteter, som for eksempel at barna tegnet foreldrenes

¹ <http://fortellmeg.wordpress.com/>

Jan Atai fra Afghanistan lager esker på biblioteket sammen med datteren Shafika

historier. Dette ble senere til de 14 digitale fortellingene på nettstedet vårt. Barna var også med på å lage en utstilling på biblioteket med byggverk av duploklosser som fargerike og illustrerende blikkfang. I tillegg brukte vi mye tid på å fortelle historier.

1 + 1 = 3

Fortell meg! var ett av to norske bidrag i det nordiske prosjektet *Rom for dannelse*², som ble støttet av Nordplus-programmet til Nordisk ministerråd, der målet var å løfte frem gode eksempler og utvikle samarbeid mellom bibliotek og voksenopplæringen. Gjennom *Fortell meg!* har vi erfart at institusjonene våre har mange skjæringspunkter. Vi har med de samme menneskene å gjøre, og vi har integrering som felles mål. Dessuten arbeider både bibliotekene og voksenopplæringen for å gjøre minoritetspråklige til aktive samfunnsborgere.

Vi opplever at vi oppnår mer ved å samarbeide med voksenopplæringen. For hvert kurs har vi meldt inn språk, alder og kjønn på deltakerne og barna deres. Deretter har biblioteket bestilt egnede bokkasser fra Det flerspråklige

² <http://www.nb.no/nbdigital/dannelseblogg>

bibliotek (DFB). Noen av deltakerne ble svært glade og overrasket da de fikk muligheten til å lese bøker på morsmålet sitt i Norge. Det viste seg også at DFB var ukjent for flere lærere.

Vi tror at hele familien har glede av at foreldre blir kjent med biblioteket og hvordan de bruker tjenestene. Både deltakerne og vi sitter igjen med mange fine opplevelser etter at foreldre og barn har deltatt sammen på *Fortell meg!*-kursene.

MØTE MED DEMOKRATIET

For mange av deltakerne har den ukentlige bruken av biblioteket også vært et møte med demokratiet. Her finner de fri informasjon uten sensur og får tilgang til stortingsmeldinger, offentlige utredninger og aviser fra hele verden. Biblioteket er også en arena for å møte folkevalgte. I Tønsberg kommer for eksempel ordføreren til biblioteket hver torsdag for å snakke med folk. I opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er demokratiet i Norge et viktig tema. Bibliotekbesøk er i praksis demokratiopplæring og tilfører dermed noe som voksenopplæringen kanskje ikke alltid klarer alene. I voksenopplæringen har man på sin side god kjennskap til deltakernes språk, livssituasjon og nivået på norskkunnskapene. Derfor sier vi til lærerne: «Bli kjent med en bibliotekar!». Og med denne artikkelen sier vi til bibliotekfolk: «Bli kjent med en lærer i norskopplæringen for voksne innvandrere!». Her kan det utvikles mye godt samarbeid.

NYTTEVERDI

Både vi og deltakerne hadde mange aha-opplevelser i løpet av prosjektet. Vi oppdaget at selv om mye er forskjellig fra Norge og andre land, så er det også veldig mye som er likt. *Fortell meg!* har på mange måter også dreid seg om samhandling og integrering. Vi fikk tilbakemeldinger fra deltagere om at kurset hadde vært nyttig, og at norskkunnskapene ble bedre gjennom prosessen med å fortelle deres egen historie. Flere uttrykte også at det var meningsfullt å lære sammen med barna sine, og at det var fint at undervisningen ble flyttet fra voksenopplæringen til biblioteket. Én av metodene vi brukte for å sanke fortellinger, var papirspå. For noen var dette helt ukjent, og for dem var det en stor utfordring å brette papiret riktig. Andre kjente leken fra hjemlandet (visste du at spå kalles «fiskemunn» i Angola?). Å sitte sammen og

«Det er veldig bra å fortelle for barna. Jeg husker min mor og bestemor fortalte mye for meg. Jeg husker det ennå. Jeg må fortelle til mine barn.»

dele erfaringer viste seg å være nyttig for hele gruppen. I et av kursene hadde vi for eksempel deltagere fra Somalia, Angola og Tsjetsjenia i tillegg til kurslederne fra Norge, og det viste seg at alle brukte knokene for å finne ut hvor mange dager det er i en måned.

En viktig erfaring fra prosjektet var at kurs med mødre, fedre og barn fra mange ulike land ikke bare fører til økt integrering mellom majoritet og minoritet, men også innvandrergruppene imellom. I *Fortell meg!* satt deltagere fra Iran og Irak ved siden av hverandre på samme scene. Somalieren oppdaget at fortellingene fra Tsjetsjenia kunne minne om de fortellingene han selv ble fortalt som barn, og palestineren fikk støtte fra kurderen i formidlingen av sin fortelling.

«Jeg har lært mange nye ord. Jeg husker ordene etterpå fordi det er min historie.»

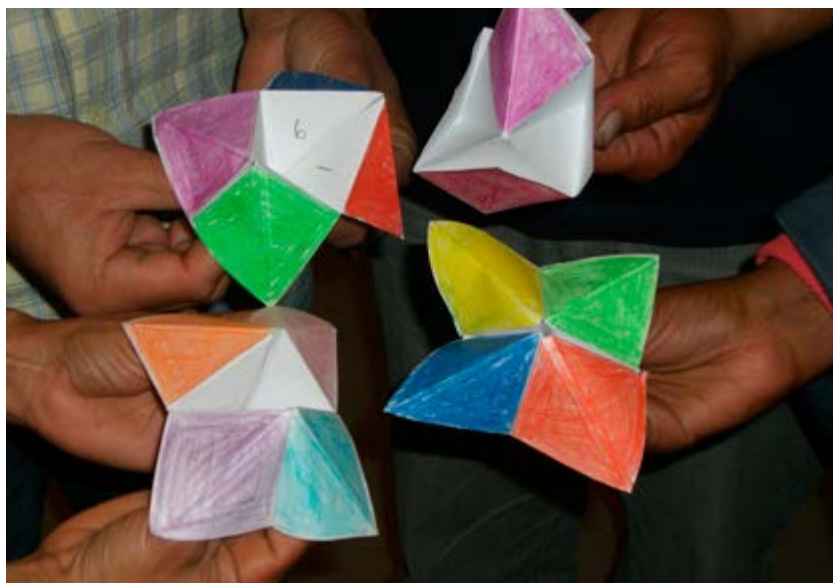
Underveis støtte vi på utfordringer og dilemmaer, blant annet når det gjelder bruken av morsmålet. I de digitale fortellingene forteller alle på norsk. I ettertid har vi innsett at de kanskje også kunne fortalt på morsmålet sitt. Men ettersom prosjektet inngikk i et norskkurs, var det viktig å jobbe med å fortelle på norsk. Du finner mer informasjon om utfordringene og dilemmaene i metodeveilederen.

Fortell meg! var et ambisiøst og stort prosjekt. Mange ulike metoder ble prøvd ut, vi hadde kurs for både foreldre og barn, og det var blant annet krevende å få samlet barna i skoletiden. Vi oppfordrer interesserte til å ta i bruk metodeveilederen og plukke ut elementene man ønsker. Hvis man begrenser seg, tror vi at dette lar seg gjennomføre med forholdsvis små ressurser. Det er viktig å finne en form på samarbeidet mellom voksenopplæringen og biblioteket og den praktiske gjennomføringen av kursene som man tror vil fungere i den aktuelle kommunen.

STOR INTERESSE

Underveis i prosjektet og etterpå har vi drevet omfattende formidling av hva vi har gjort i *Fortell meg!*. Vi har blant annet presentert prosjektet på Bjørnsonfestivalen i Molde og Kapittelfestivalen i Stavanger.

Høsten 2012 reiste vi til 16 fylker og holdt obligatoriske etterutdanningskurs i regi av VOX. Dermed har alle lærere i norskopplæringen for voksne innvandrere hørt om *Fortell meg!*. Tønsberg voksenopplæring har fått studiebesøk, og vi holder workshops i digitale fortellinger for lærere som ønsker å bruke dette i undervisningen.

KJØLVANNSARBEID

Fortell meg! er avsluttet. Vi har imidlertid vært opptatt av hvordan vi kan videreutvikle og fortsette det gode samarbeidet vi har oppnådd gjennom prosjektperioden. På Tønsberg voksenopplæring har vi arrangert enda et kurs for foreldre der vi presenterte bildebøker for barn som deltakerne kunne låne og lese for barna sine.

Dette ble fulgt opp av et halvårlig prosjekt der foreldre og barn fra asylmottaket besøkte biblioteket én gang i måneden for å oppleve noe hyggelig sammen. Dette lille prosjektet, som ble finansiert med aktivitetsmidler fra mottaket, kalte vi *Gøy med bøker*.

Nå planlegger vi en språkdag på Tjøme høsten 2013 med et arrangement som synliggjør alle språkene som finnes ute i havgapet. Lærerne kjenner mange av deltakerne og nettverket deres på Tjøme. Det var biblioteket som fikk ideen og står for arrangementet. Vi trenger hverandre og kommer lenger når vi kjenner hverandre og samarbeider.

VERDENSROMMET

Tønsberg og Nøtterøy bibliotek og Tønsberg voksenopplæring utvikler nå et nytt samarbeid. Dette skoleåret arrangerer voksenopplæringen et kurs som vi har kalt *Fortelling, bøker*

«Jeg har sittet og sett på persisk TV i seks år, nå sitter jeg og forteller!»

og bibliotek. Dette kurset er beregnet for deltakere på et språklig basisnivå, dvs. at de befinner seg på et tidlig stadium av norskopplæringen. Her kommer vi til å fokusere på skjønnlitteratur. En gang i måneden drar deltakerne ned på biblioteket. Bibliotekaren leser høyt en bildebok fra bokhylla.no, viser rundt og presenterer biblioteket, og vi oppfordrer alle til å låne med seg bøker hjem. Gjennom dette pågående arbeidet har det vokst frem et prosjekt om å lage et «verdensrom» i biblioteket som skal fylles med bøker, informasjon og hjelpemidler for folk med andre morsmål enn norsk. Dette «verdensrommet» skal tilrettelegges for alle språklige nivåer. Biblioteket

står for ideen, viljen og lokalene. Voksenopplæringen har på sin side kjennskap til deltakerne, deres ulike språklige nivå og kan komme med innspill til innhold. På bakgrunn av dette har Tønsberg voksenopplæring lagt inn i virksomhetsplanen for 2013 at alle lærere skal ta med seg gruppen sin til biblioteket og introdusere dette rommet når det er ferdig.

«Barna mine visste lite om meg. De visste ikke hvorfor jeg flyktet. Før fortalte jeg ikke for dem. Nå vil jeg fortelle mer. Jeg vil også fortelle fra Afghanistan. De husker ikke så mye fra det.»

Til slutt nevner vi at den reviderte læreplanen for norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere trådte i kraft høsten 2012. Her er det kommet til skjønnlitterære mål på alle språklige nivåer unntatt i alfabetiseringsmodulen. Dette innebærer at alle norsklærere for voksne innvandrere må finne og bruke skjønnlitteratur i undervisningen. Dette gjelder helt ned til basisbrukere

av språket på A1-nivå³. For å kunne klare dette tror vi at lærerne må gjøre seg kjent med bibliotekets samlinger. Bibliotekarene må på sin side forstå hvor enkelt språket må være for personer som kommer hit med liten eller ingen skolebakgrunn fra hjemlandet. Her kan «verdensrommet» som utvikles på Tønsberg og Nøtterøy bibliotek, bidra. I tillegg fins det mange muligheter for spennende samarbeid mellom voksenopplæringen og biblioteker både lokalt og nasjonalt.

ØNSKER AVLEGGERE

Vi synes det er veldig moro og inspirerende at prosjektet vårt tar nye former og ruller videre selv om prosjektperioden er slutt. Det er fortsatt interesse for arbeidet som er gjort, og prosjektet utvikles i stadig nye retninger. Det er gøy å få muligheten til å inspirere bibliotekarer og lærere til lignende arbeid. I Fortell meg! har vi prøvd og feilet, strevd og lagt ned mye arbeid. Men det

³ Det felles europeiske rammeverket for språk, http://www.udir.no/Upload/Verktøy/5/UDIR_rammeverk_korr3_spraak_2009.pdf

er ikke noe problem å plukke ut ett eller noen få elementer fra prosjektet og forsøke seg frem. Vi liker at det vokser frem mange ulike varianter og lokale tilpasninger! Men vi ønsker at alle disse avleggerne gjødsles med samarbeid mellom bibliotekene og voksenopplæringen. Derfor har vi erfart at samarbeid er svært fruktbart.

FAKTA

Prosjektets tittel: Fortell meg!

Prosjektansvarlig: Vestfold fylkesbibliotek

Varighet 2 år: 2010/2011

Prosjektstøtte fra ABM-utvikling/ Nasjonalbiblioteket: kr 250 000

Prosjektledere: Tønsberg og Nøtterøy bibliotek og Tønsberg voksenopplæring

Hovedmål: Et familielæringsprosjekt basert på familiehistorier fra hjemlandet

Samarbeidspartnere: IMDI, NAV og Vestfold bygdekvinnelag

Jans fortelling: Veien til skolen

For to år siden deltok **Jan Atai** fra Afghanistan i Fortell meg!. Han fortalte om sin første skoledag og om hvor imponert han var blitt over lærerens moderne dress og fine sko. Han ville også bli lærer når han ble stor! Da Sovjetunionen invaderte Afghanistan, ble Jans skolegang brått avbrutt. I dag bor Jan Atai i Norge og har fått fast jobb på et vaskeri.

Hvordan syns du det var å være med på Fortell meg!?

Nå tenker jeg at det var veldig bra, fordi vi var utenfor skolen. Vi snakket mer. Og før forsto jeg ikke så mye fra andre land, fra Somalia, fra arabiske land. Nå forstår jeg litt ekstra. Og jeg tenker at det var veldig bra for meg. Det er bra for andre også, hvis dere lager kurs en gang til. Vi fortalte hva slags liv vi hadde før. Jeg er veldig fornøyd med det.

Hvordan var det å være på biblioteket?

Det var bra å gå fra skolen til biblioteket. Det er fint å være en annen plass og lære om Norge. Om samfunnsfag. Jeg er veldig glad for det. Jeg skjønner mer og mer om religion og kultur. Jeg lærte litt ekstra norsk. På skolen snakket jeg ikke så mye. Når jeg var på biblioteket, snakket jeg mer og mer. Jeg tror det hjalp mye for meg. Hvis vi går

ut av skolen, lærer vi litt bedre. Vi åpner øynene litt mer. Jeg syns det. Hvis du går på en vei hele tiden, og hvis du snur og går andre veien, så hjelper det litt mer.

Hvordan var det å være sammen med datteren din på kurset?

Når jeg spurte henne etterpå, var hun veldig glad. Hun sa: «Pappa, det er første gang jeg har vært på biblioteket.»

Hva syns datteren din om å tegne til historien du fortalte om læreren din i Afghanistan?

Hun visste ikke så mye om da jeg var liten. Etter den tegningen spurte hun meg mange ganger: «Pappa, har du gått på den veien til skolen? Er det din skolevei? Hvor gammel var du? Hvor mange bøker hadde du? Var veska tung?» Mange ganger spurte hun.

Dette er min stemme

Lesesirkelmetode i språkopplæringen

– Vær ærlig! By på deg selv! Skap trygghet og sats på dialog. Barbro Thorvaldsen har holdt lesesirkler i kirker, på skoler og i utallige bibliotek. Nå holder hun kurs for bibliotekarer som vil lære mer om lesesirkelmetoden. Målet er å finne frem til deltagerens egne stemmer!

TEKST: **ELIN TINHOLT, NASJONALBIBLIOTEKET**

Det hele begynte for flere år siden i Furuset kirke, hvor Barbro Thorvaldsen jobbet i AOF Oslo som norsklærer for innvandrere og flyktninger. Denne kirken var blant de første stedene i landet som tilbød organisert språkopplæring for innvandrere.

– De kom fra land som Tyrkia, Pakistan, India og Afghanistan. De hadde liten eller ingen skolebakgrunn. De fleste var kvinner. Vi laget en utstilling basert på historier som kvinnene fortalte. Toril Høimyr, daværende avdelingsleder fra Deichmanske bibliotek, filial Furuset, og jeg fikk ideen om å vise utstillingen på biblioteket, slik at flere kunne se den.

Utstillingen ble en suksess. I etterkant ble Barbro Thorvaldsen spurt om å avholde lesesirkler for flerspråklige i bibliotekenes lokaler. Aktører fra både bibliotek, forlag og voksenopplæringen var involvert i organiseringen. Barbro holdt lesesirkler både på Furuset, Stovner, Rommen skole og i lokalene til AOF Oslo.

LESESIRKLENE INN I BIBLIOTEKET

I 2010 flyttet lesesirkelene inn i bibliotekene for alvor.

– Dette var et lavterskeltilbud, og det var spesielt kvinner som kom, forteller Barbro. – Via bydelen ble det ordnet tilbud om barnepass. Lesesirkelene ble fort populære. Flere av kvinnene hadde aldri vært på biblioteket tidligere. Mange fikk lånekort for første gang. De ble overrasket over å se hyller med bøker på sitt eget morsmål på biblioteket!

EGNE LESEHEFTER

Barbro forteller at hun i årevis slet med å finne skjønnlitteratur som egnet seg for innvandrerne som ville lære norsk – dette til tross for at hun er utdannet bibliotekar og norsklærer. Det endte med at hun selv skrev tekster som var tilpasset målgruppen. Så langt er det blitt utgitt seks lettleste hefter i Leseglede-serien. I heftene inngår enkle tekster, dikt og sanger med oppgaver som stimulerer til lesing og skriving.

Lesesirkler gir mye til alle som involverer seg

– Tekstene fungerer også som døråpnere inn mot mer avansert skjønnlitteratur, forteller Barbro. – Målgruppen er i hovedsak voksne innvandrere eller ungdommer som skal lære seg norsk, men andre lesere som trenger tilrettelagte tekster, kan også ha glede av heftene. Historiene er skrevet i et muntlig og dagligdags språk.

Flere av tekstene tar utgangspunkt i innvandreres egne opplevelser når det gjelder å flytte til et nytt land. Ett av målene med serien er å stimulere til dialog. At leseheftene er populære og fyller et behov, går tydelig frem av utlånsstatistikken fra Bibsys, nikker hun.

KURS I LESESIRKELMETODE

Stadig flere bibliotek meldte sin interesse for lesesirkelen som metode for muntlig trening i norsk og supplerende norskopplæring. Flere ønsket å lære hvordan man arrangerer lesesirkler. Barbro Thorvaldsen har utviklet et kurs i den dialogiske lesesirkelmetoden som går over tre dager.

Så langt har bibliotekarer, lærere, frivillige og bibliotekansatte fra Oslo, Oppland, Buskerud, Akershus og Østfold tatt dette kurset, og flere steder inngår lesesirkelene nå i bibliotekets ordinære tilbud.

På kurset lærer de bibliotekansatte hvordan man best kan presentere og

FOTO: Jenny Solem Vikra

formidle en tekst. Man blir bevisst kroppsspråk, stemmebruk og tempo. Man lærer mer om hvordan man kan variere introduksjonen av de ulike tekstene, hvordan man kan få frem humoren, og hvordan man ved hjelp av konkrete kan få i gang en samtale. (Eksempler på konkrete kan for eksempel være en blomst når man snakker om de ulike årstidene, eller et par joggesko når teksten handler om løping). Barbro Thorvaldsens lesesirkelmetode har hentet flere elementer fra innlæringsmetoden *suggestopedi* – en metode som vektlegger kreativitet i en helhetlig sammenheng for å øke læringspotensialet.

VÆR ÆRLIG, VÆR NÆR

– Det er viktig å by på seg selv, sier Barbro. – Men det er ikke dermed sagt at man må være skuespiller eller klovn. Man kan godt være rolig. Vær ærlig, er det beste rådet jeg kan gi. Ikke prøv å være en annen enn det du er. Det aller viktigste er å ha varme for deltagerne. Det vil garantert merkes!

GIR TRYGGHET

Barbro forteller at tilbakemeldingene tyder på at kursene i lesesirkelmetoden gjør de bibliotekansatte tryggere.

– Det kan være lurt å gå flere sammen, sier hun. – Da har man noen å støtte seg til, og arbeidet blir morsommere. Tilbakemeldingene viser at lesesirkelen gir

Folkebibliotekene kommer til å spille en stadig viktigere rolle i språkoppleringen, spår forfatter og kursholder Barbro Thorvaldsen.

mye til alle som involverer seg. Innvandrere har lenge vært aktive og lojale brukere av de norske folkebibliotekene, men innvandrerkvinnene med lite skolegang har i stor grad vært fraværende i statistikken. PC-er er et godt verktøy, men vi må tilby mer enn datamaskiner. Ingenting kan erstatte mennesket når det gjelder muntlig kommunikasjon, sier Barbro engasjert. – Jeg mener det blir begått stor urett mot mange grupper som kommer til landet vårt. Mennesker som ivrer etter å lære, bør tas på alvor, med gode – **og ulike** – metoder – fordi mennesker også er forskjellige. Med innstramninger i det formelle norskopplæringstilbudet for utlendinger vil folkebibliotekets rolle bli stadig mer omfattende i framtiden. Bibliotekansattes kompetanse vis-à-vis gruppen bør styrkes, og det bør gis muligheter til utprøving, implementering og eventuell forankring av effektive tiltak i ordinær drift.

FINN EN SAMARBEIDSPARTNER

Samarbeid er et nøkkelord for bibliotek som vil arrangere lesesirkler. Det lønner seg å samarbeide med voksenopplæringen,

frivilligsentralen eller andre frivillige organisasjoner.

– Det finnes mange engasjerte mennesker rundt omkring i Norge. Frivillige som gjør en kjempeinnsats. På et kurs for lesesirkelledere på Lillehammer deltok to godt voksne kvinner. De var begge aktive i sanitetskvinnene og hadde et stort hjerte for flyktningskvinnene på det lokale mottaket. Etter flere runder med fokus på mat i ulike land kom hjertesukket: «Vi begynner visst alle å bli litt lei av mattradisjoner nå». I stedet ville de introdusere Sigrid Undset. Hennes kvinneskikkelser kunne kvinner fra mange ulike land identifisere seg med, uavhengig av tid og sted, mente de.

– Det er viktig å finne samarbeidspartnere som ivrer og gløder og gjerne tenker litt nytt og annerledes om skal man nå inn til menneskenes hjerter, avslutter Barbro.

Det viktigste er å ha varme for deltakerne

HVORDAN KOMME I GANG MED LESESIRKEL?

- Finn en egnet samarbeidspartner, for eksempel voksenopplæringen.
- Finn tekster som kommuniserer godt.
- Sammensetningen av gruppen er viktig. Den bør ikke være for stor (vanligvis maksimalt 15 deltagere).
- Lavt og høyt utdannede kan godt delta på samme kurs, mens analfabeter bør få alternative opplegg.
- Rene kvinne- og manngrupper kan passe noen steder, men blandede grupper går også greit så fremt lesesirkellederen er lydhør for ulike behov.
- Mange vil sette pris på tilbud om barnepass i forbindelse med lesesirkelen.
- For enkelte er dette det første møtet med biblioteket. Benytt anledningen til å legge frem litteratur og aviser på morsmålet.
- Litt enkel servering løser opp stemningen (men er ingen forutsetning).

Suggestopedi

Lesesirkelmetoden benytter seg av flere elementer fra innlæringsmetoden suggestopedi (også kalt Lozanov-metoden), som er utviklet av den bulgarske hjerneforskeren og psykiateren Giorgi Lozanov og lingvist, operasangerinne og fagbokforfatter Evelina Gateva.

Metoden vektlegger:

- Mangfold av virkemidler i språkinnlæringen
- Musikk, kunst, sanger, spill, aktiviteter og bevegelse
- Bruk av alle sanser
- Raskere og mer gledefylt innlæring
- Variert og positivt læringsmiljø
- Kreativitet og systematikk
- Motivasjon og god selvfølelse
- Rask og effektiv språktilegnelse

FOTO: Jenny Solem Vikra

Barn av regnbuen – og norsk!

«Barn av regnbuen - og norsk» var et forsøk på å gi minoritetsspråklig ungdom større muligheter til å gjennomføre videregående opplæring ved å bedre lese- og skriveferdighetene. Frafall i den videregående skolen er en utfordring, og særlig innvandrerungdom har problemer med å gjennomføre skolegangen. Fagenheten for videregående opplæring, fylkesbiblioteket og Trondheim folkebibliotek inngikk et samarbeid for å takle denne utfordringen, og målet var å minske frafallet i skolen. Bibliotekene skulle bidra til å øke leseferdighetene, gi et bibliotektilbud til alle og gjøre biblioteket til en inkluderende møteplass.

TEKST: HILDEGUNN HESTNES, SØR-TRØNDELAG FYLKESBIBLIOTEK

Norge er blitt et samfunn preget av etnisk mangfold og utenlandsk arbeidskraft. Arbeidsinnvandringen er blitt mer omfattende etter EØS-avtalen, der retten til fri bevegelighet av arbeidskraft er grunnleggende. Mange EØS-borgere kommer til Norge med hele familien – gjerne med barn som har rett til videregående opplæring. Mange av ungdommene har ikke fått tilstrekkelig norskopplæring og sliter dermed på skolen. Dette er utfordrende både for den enkelte ungdom og familien, men også for samfunnet generelt.

HVORFOR ER SPRÅK VIKTIG?

Språk er en viktig nøkkel til utdanning, integrering og arbeid. Jo flinkere elevene er i norsk, desto større sjanse har de for å kunne delta aktivt i samfunnslivet. I samtaler med NAV fikk vi vite at mange av brukerne deres kan ha bodd i Norge i mange år og gjennomgått alle obligatoriske tiltak, men klarer seg likevel ikke selv – eller har ikke tilstrekkelige språkkunnskaper til å få jobb. Årsakene er sammensatte. Mennesker har ulike forutsetninger for å tilegne seg språk og ulik motivasjon. For noen fungerer klasseromsundervisning godt, mens andre lærer bedre når opplæringen er mer praktisk innrettet.

Et fellestrekk ved minoritetsspråklig ungdom er at de har behov for dypere språkforståelse. De trenger større ordforråd, mer fagterminologi og evnen til å snakke på et mer abstrakt nivå. Lærere og rådgivere forteller at mange ungdommer snakker greit norsk i hverdagen og kan gjøre seg forstått i miljøet sitt, men at de «faller igjennom» når de møter nye situasjoner, mer avansert terminologi eller må drøfte en problemstilling. Tanken med prosjektet var nettopp at litteratur kan utfordre ungdommene og gi dem et større ordforråd, slik at de lærer å forstå tekster gjennom mengdetrening. Dersom noen finner glede i å lese bøker, vil de lese mer. Dette fører igjen til bedre språkkunnskaper. Da er det viktig at vi tilbyr ungdommene litteratur som egner seg til formålet – som de blir engasjert i. Hvis lesingen er et ork, så leser de ikke. For dem som går på skole, er det fint å ha et fristed utenfor skolen som gir enkel tilgang til norsk litteratur, og der det foregår samtaler om bøker og lesing

HVEM ØNSKET VI Å NÅ FREM TIL?

Prosjektet konsentrerte seg om to grupper ungdom i Trondheim: minoritetsspråklige elever i videregående opplæring, og minoritetsspråklige som har rett til videregående opplæring, men kom til Norge etter søknadsfristen for opptak. Som minoritetsspråklig regnes personer med et annet morsmål enn norsk og samisk.

Minoritetsspråklige elever i videregående opplæring: Mange kommer fra ikke-vestlige land og har kort botid i Norge. Det stilles ingen spesielle krav til norskkunnskaper for inntak til videregående skole, og mange av elevene har rett til særskilt språkopplæring. I skoleåret 2011–2012 hadde Sør-Trøndelag ca. 750 elever med annet morsmål enn norsk og samisk, og 134 av disse fikk ekstra språkopplæring. Disse elevene er fordelt mellom de fleste av de 22 videregående skolene i fylket.

Minoritetsspråklig ungdom som har rett til videregående opplæring, men kom til Norge etter søknadsfristen for opptak: Disse ungdommene har ikke skoleplass og står i stor grad også utenfor arbeidslivet. Innvandrere kan grovt sett deles inn i to grupper: de som omfattes av Introduksjonsloven, og de som ikke gjør det. Ungdommene som omfattes, er primært flyktninger og asylsøkere som kommer til landet for familiejenforening og det er mindre enn fem år siden mor og/eller far kom til Norge som flyktning. I denne kategorien finner vi også ungdom som kom til landet etter gjenforening med en mor eller far som er gift med en nordmann. Alle personer som omfattes av denne lovgivningen, har rett til å delta i et kommunalt introduksjonsprogram med opplæring i norsk og samfunnsfag. Enhet for voksenopplæring (EVO)¹ sørger for programmet i Trondheim.

FRAFALL I VIDEREGÅENDE OG MANGLENDE NORSKKUNNSKAPER

Ungdommer som kom til Norge som arbeidsinnvandrere eller barn av arbeidsinnvandrere fra EU/EØS-området, omfattes ikke av introduksjonsloven, men av opplæringsloven. Med grunnskoleeksamen fra hjemlandet kan disse ungdommene i prinsippet søke seg direkte inn i norsk skole. Norsk-kunnskaper inngår ikke i opptakskravene, men skolen må eventuelt stille med

¹ Enhet for voksenopplæring (EVO)

ekstra ressurser til språkopplæring. Til tross for særskilt opplæring er det svært krevende for mange av disse ungdommene å gjennomføre skolegangen. Den viktigste enkeltfaktoren er manglende norskkunnskaper.

BAKGRUNN SOM BARNESOLDAT

Gruppene som deltok i prosjektet, besto av ungdom med ulike etniske bakgrunn. De fleste var fra Afghanistan, Somalia og Burma, mens noen kom fra Nepal, Jemen, Eritrea, Liberia, Laos, Thailand, Etiopia og Polen. En del av ungdommene levde som flyktninger i årene før de kom til Norge. Noen kom som enslige mindreårige asylsøkere, men flertallet kom sammen med familien. Blant disse ungdommene var det også tidligere barnesoldater, og enda flere hadde opplevd krig og dødsfall i nær familie.

Siden målgruppen var såpass stor og sammensatt, valgte vi å spisse prosjektet mot ungdom som var inne i et utdanningsløp og hadde fått innvilget ekstra språkopplæring. De mest aktuelle kandidatene var elever på de yrkesfaglige studieretningene og på skoler med innføringsklasser i Trondheim.

PLANEN FOR PROSJEKTET

I dette prosjektet, som var et tett samarbeid mellom skole-, folke- og fylkesbibliotek, ønsket vi å legge opp en målrettet tilnærming til norsk språk gjennom litteratur, skriveverksted, lesetrening, forfatterbesøk, besøk av fylkeskommunens kultur- og bibliotekbuss og en egen ordbok med relevante begrep for skole- og arbeidsliv. Elevene ble invitert til biblioteket i grupper, fikk omvisning og bokpresentasjoner og ble invitert til å være med på en egen leseknapp-aksjon. Bøkene som ble presentert, var valgt ut i samarbeid med lærerne for å sikre at de var relevante, samt at lærerne selv kunne utnytte prosjektet i undervisningen. I planen inngikk bokbad, skriveverksted, lese-sirkel og blogg om litteratur og skole. Arbeidet skulle starte om våren, altså før skolestart, ettersom vi mente at dette ville gi ungdommene motivasjon og tro på at de skulle lykkes med skolen.

MOR ER VIKTIG

For at prosjektet skulle ha maksimal effekt, var det viktig å få med mødrene. Skal barna snakke norsk hjemme, må også foreldrene beherske språket. Far er også viktig, men mor er nøkkelen. Vi vil gjerne se flere voksne innvandrerkvinner i bibliotekene. Sammenlignet med menn er de i dag langt mindre aktive som brukere. Det kan være forskjellige årsaker til dette, men kulturforskjeller knyttet til synlighet på offentlige arenaer er trolig en av

dem. Mødrene har ofte lavere kunnskaper enn barna sine både om språk og samfunnsstrukturer. Derfor la vi opp til at mødrene skulle bli kjent med folkebiblioteket og få tilbud om litteraturkveld og lesesirkel.

VALG AV BØKER

Selvsagt brukte vi mye bøker i prosjektet. Etter at vi hadde møtt gruppen av ungdommer, laget vi en litteraturliste med utgangspunkt i bøker som ble anbefalt av Leser søker bok og Lettlest forlag. Vi snakket også med lærere og bibliotekarer. Det ble kjøpt inn klassesett og enkelttitler med tematikk som for eksempel nær historie, livet som barnesoldat og det å være jente og flyktning. Bøker om utvandringen fra Norge til USA ga mulighet for identifikasjon. Bøkene måtte være illustrerte og lettleste og passe for dem som kan litt norsk, men ikke er klar for en «ordentlig» bok enda. Videre brukte vi billedbøker for voksne som hjelper med å øke vokabularet, bøker som setter ord på følelser, og bøker om eksotiske dyr. Vår erfaring er at bøker som ungdommene kan knytte til sitt eget liv, men ikke direkte omhandler temaene som vanskelige for dem, kan åpne for samtale og bearbeiding av traumer.

GENERELLE RÅD NÅR MAN SKAL VELGE UT BØKER SOM PASSER FOR GRUPPEN:

- Bøkene bør ha så konkret språk som mulig. Abstrakte tankerekker blir fort vanskelig.
- Bøkene bør gi merverdi i form av økte kunnskaper om samfunn, historie, naturfag og andre temaer.
- For å kunne fungere godt i det norske samfunnet bør ungdommene få presentert de samme referansene som jevnaldrende norske medelever har fått med seg gjennom skolegangen. Eksempler på kulturreferanser er Pippi, vestlige eventyr og faktabøker.
- Bøker bør ikke framstå som uoverkommelige. Tykke bøker kan virke skremmende. Kapittelinndeling gjør bøker mer lettleste. Gode og store skrifttyper og luft på sidene er også viktig. Titler som også fins i lydbokutgave, og bøker som er filmatisert, er spesielt egnede.
- Ta hensyn til kulturell og religiøs bakgrunn. De afghanske jentene syntes det var flaut med bøker om forelskelse. Bilder av nakne mennesker var uvant. tenåringsgutter kan være ekstra sårbare når de syns noe er flaut – som for eksempel å lese en barnebok. Fotball og førerkort er temaer som vekker mange av guttenes interesse.

MØDREKVELD, FORFATTERBESØK OG SKRIVEKURS

Mødrekveld – hva lærte vi?

Tanken var at minoritetsspråklige kvinner skulle få en omvisning i biblioteket med bokpresentasjon. Vi vet hvor viktig det er at mødre leser for barna sine, og at det fins bøker hjemme, enten på morsmålet eller på norsk. Dessverre møtte bare én person opp på dette arrangementet. Vi har spurt oss selv hva som kan være årsaken. Kanskje viser dette at et arrangement som skal nå frem til alle, må holdes på skolen – med obligatorisk oppmøte. Skolen kan få besøk av en bibliotekar som forteller om biblioteket, litteraturutvalget og foreldrenes store betydning for språkopplæringen. Møtene bør ha en positiv gjennomgangstone – mange av foreldrene er redde og usikre. Man må starte med å si at foreldrene er ressurspersoner for sine barn. Det er viktig å formidle at biblioteket har lav terskel. Når det gjelder oppmøte, lærte vi også at det er risikabelt å legge arrangementer til kveldstid, ettersom man da konkurrerer med fritidsaktiviteter.

Forfatterbesøk

Prosjektdeltakerne fikk besøk av forfatteren Anna Fiske. Både innholdet og formen i bøkene hennes viste seg å passe godt for målgruppen. Besøket var et vellykket innslag i skolehverdagen og noe som elevene ønsket seg oftere.

Skrivekurs

Elevene som var kommet lengst i språkopplæringen, fikk tilbud om skrivekurs med forfatter Marte Huke og Runa Bostad Rannov som jobber i Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet.

BIBLIOTEKBESØK – LÅN EN BOK, DA VEL!

Fylkesbiblioteket og Trondheim folkebibliotek tok imot grupper med skoleungdommer og lærere for omvisning og bokpresentasjoner. Bokutvalget tok utgangspunkt i lærernes vurdering av gruppenes nivå, og målet var at alle skulle ha med seg en bok da de gikk. Vi brukte to timer på hver gruppe og fikk gode tilbakemeldinger etterpå. Flere lærere lånte også lesesett. Lærerne var svært positive og ønsker å bruke litteratur mer aktivt i undervisningen fremover. De ser at samarbeid med biblioteket kan stimulere til dette.

SAMARBEID MED ANDRE - EN NØDVENDIGHET

Det er avgjørende å holde kontakten med dem som jobber med målgruppen, slik at man i større grad kan tilby tjenester som ungdommene har behov for. Bibliotekene må aktivt informere om tilbudene fra Det flerspråklige

bibliotek. Faste besøk på biblioteket med omvisning og bokpresentasjon er en god løsning.

VEIEN VIDERE – NOE GJENSTÅR FORTSATT

- Arbeidet med ordboken gjenstår. Denne skal ha et begrenset tema tilpasset skolen og arbeidslivet. Vi tror fortsatt at det er behov for en enkel ordbok med avgrensede temaer, men det er allerede mange ordbøker på markedet – også gratis på nettet (Lexin). Det fins også ordbøker knyttet til språkkursene for innvandrere. Kanskje det er bedre at andre tar tak i dette?
- Kultur- og bibliotekbussen skal besøke flere av de minoritetsspråklige gruppene i fylket, noe vi skal ta hensyn til i ruteplanleggingen. Forfatterbesøk og opplesning er aktuelle innslag.
- Skriveverksted er aktuelt for noen av elevene med best språkkunnskaper. Ungdommene har liten sjangerforståelse – begreper som dikt, novelle og fortelling er vanskelige. Sjangerlære inngår i læreplanen, men det er et sprang fra å kunne identifisere en sjanger til å kunne skrive selv. Samarbeid med NAV Intro bør inngå som et fast opplegg. Deres oppgave er å orientere om det norske arbeidsmarkedet og betydningen av språkkunnskaper og utdanning. NAV møter en klar overvekt av menn, mens kvinner i mindre grad søker arbeid og integrering i det norske samfunnet. Derfor ønsker NAV også kontakt med både ungdommer og mødre.

SPRÅK OG SPRÅKFORSTÅELSE – EN NØKSEL TIL SUKSESS

Det er ingen tvil om at språk og språkforståelse er en viktig forutsetning for å fungere i samfunnet. Men hva er viktigst for å lykkes med språkopplæringen?

Det er viktig å vekke engasjement hos hver enkelt. De må selv få en forståelse av hvor viktig informasjon og lesing er for å kunne delta i samfunnet.

Foreldrene må få informasjon om elevenes rett til ekstra språkopplæring, og dette er skolens ansvar. Bibliotekene kan ha som mål å bidra til å motivere til økt lesing og gi informasjon om samfunnet. De kan også bidra til å øke forståelsen blant mødrene av hvor viktig språkopplæringen er for barna deres, mens informasjon om konkrete rettigheter i opplæringsloven er den enkelte skoles ansvar.

Bibliotekene har mye å bidra med for å motivere og inspirere ungdom til leselyst gjennom planmessig samarbeid med andre aktører som jobber med mangfold og inkludering.

PROSJEKTET HAR GITT ØKT KOMPETANSE

Fylkesbiblioteket har gjennom prosjektet lært mye om bibliotektilbudet til minoritetsspråklig ungdom, først og fremst gjennom møtene med ungdommene. Vi arrangerte et foredrag med Ingunn Longva, som er høgskolelektor ved Høgskolen i Trøndelag og som underviser fremtidige lærere om morsmålets betydning for kunnskap, leseopplevelse og leseglede. Hun la vekt på at nøkkelen til å lære seg norsk er skjønnlitteratur, skjønnlitteratur og skjønnlitteratur. Språkundervisning er også viktig, men da må man spe rikelig på med bøker – både på eget morsmål og på norsk. Den som skal lære et nytt språk, må få presentert store mengder ord og utvikle begrepsforståelsen. Bøker på morsmålet er viktig for å lære norsk, ettersom man på denne måten utvikler nødvendig begrepsforståelse. På et av seminarene våre fikk vi også mer innsikt i tilbudet fra Det flerspråklige bibliotek (DFB). Vi ser også at det gjenstår en del arbeid for å gjøre tilbudet kjent for alle som driver med voksenopplæring.

Fylkes- og folkebiblioteket har lært mye om målgruppen, for eksempel om hvordan vi kan tilrettelegge tilbudet vårt, og hva slags litteratur vi bør kjøpe inn.

FAKTA

Prosjektets tittel: Barn av regnbuen - og norsk!

Prosjektansvarlig: Sør-Trøndelag fylkesbibliotek

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr 200 000

Prosjektet fokuserer på å forbedre språkferdighetene til minoritetsspråklig ungdom og dermed også forbedre mulighetene deres til å gjennomføre videregående utdanning. Prosjektet er rettet mot minoritetsspråklige elever innenfor aldersspennet for elever i den videregående skolen (16–24) samt mødrene deres. Det ettårige prosjektet med en prosjektlederstilling på 20 prosent mottar støtte fra Nasjonalbiblioteket som del av det nasjonale Leseløftet 2010–2014.

Meld.St.10 (2011-2012) Kultur, inkludering og deltaking

5.6 Inkludering og mangfald i biblioteka

«Verdigrunnet og legitimiteten til biblioteka byggjer på tanken om at kunnskap, kultur og utdanning skal vere tilgjengeleg for alle, uavhengig av sosiale, økonomiske og andre skiljelinjer. Inkludering og tilgang ligg med andre ord i kjernen av samfunnsrolla til biblioteka.

Biblioteka nyt høg tillit, både i innvandrarbefolkninga og befolkninga generelt, og har mange og gode moglegheiter til å drive inkluderingsarbeid, til dømes gjennom målretta formidlingsarbeid mot enkelte grupper, partnerskapsarbeid, deltakings- og medverknadsprosjekt, gjennom tilbod til minoritetsspråklege og tilrettelegging av bibliotektenester til grupper med særskilte behov. Bibliotekmeldinga slår fast at det er nødvendig med meir systematisk utviklingsarbeid for å styrkje biblioteka som bidragsytar til inkludering, integrering og kulturelt mangfald.» (s.49)

«Biblioteka har gjennom biblioteklova ansvar for å formidle eit allsidig innhald, og dette er spesielt aktuelt i eit fleirkulturelt samfunn. Biblioteka følgjer opp ansvaret gjennom utlån av medium, utstillingar og arrangement. Personar med innvandrarbakgrunn er blant dei flittigaste brukarane av folkebiblioteka. Det blir lagt til rette for at dei skal kunne nytte biblioteka både til læring, kulturelle opplevingar og som møtestad» (s.49)

Minoritetskvinner blomstrer

Gjennom oppslag i lokalavisene ble det kjent at kommunens innvandrere hadde vanskeligheter med å komme i kontakt med lokalbefolkningen. Kanskje kunne biblioteket bli møteplassen for de ulike gruppene? Det var spesielt kvinnene vi ønsket å nå, da målet var å gi minoritetsspråklige kvinner trening i det norske språket og bedre kjennskap til norsk kultur- og samfunnsliv.

TEKST: HALLFRID SKIMMELI, STEINKJER BIBLIOTEK

Vi kunne ikke ta på oss denne oppgaven alene og derfor trengte biblioteket støttespillere. Steinkjer Voksenopplæring og frivillige fra Røde Kors ble våre gode samarbeidspartnere slik de også hadde vært i et tidligere prosjekt. Steinkjer bibliotek ønsket å bygge videre på et opplegg som hadde vist seg å fungere.

BYGGET PÅ TIDLIGERE ERFARINGER

Biblioteket hadde allerede erfaring fra 2003 med leksehjelp for barn, og fra 2010 hadde vi mulighet til å samle voksne minoritetskvinner til språktrening i biblioteket. Det nye prosjektet ble utviklet på bakgrunn av disse erfaringene og med støtte fra Nasjonalbiblioteket. Et prosjektår går raskt og vår erfaring er at det er viktig med kontinuitet både for de som trenger vår støtte og for våre samarbeidspartnere i prosjektet. Lykkes en ikke med å få tilbudet innarbeidet i ordinær drift, vil et kort prosjekt bare virke som en forbigående aktivitet.

KVINNER I FOKUS

I samarbeid med Steinkjer Voksenopplæring ble det valgt ut tolv kvinner som skulle ta grunnskoleeksamen. Disse utgjorde den første gruppa som en dag per uke skulle møte på biblioteket for samtaler og leksehjelp. I utgangspunktet er det av erfaring flest menn som besøker biblioteket. Vi fikk til og med klager fra menn for at de ikke fikk delta i prosjektet. Men nei, ikke denne gangen! Voksenopplæringen bestemte at tilbudet som biblioteket stod for, var en obligatorisk forlengelse av skoledagen. Ugyldig fravær ville føre til trekk i dagpengeutbetalingen. Dette ble bestemt fordi vi ser at minoritetskvinnene vanligvis er svært opptatt med hus og hjem etter skoletid. Etter tre måneder skulle det velges ut en ny gruppe.

VIKTIG Å SAMARBEIDE MED FRIVILLIGE

I den første gruppen var det ni av totalt tolv kvinner som gjennomførte løpet. Den prosjektansvarlige ville ikke klart å gi et tilfredsstillende tilbud uten de fem frivillige som ble rekruttert via Røde Kors. Disse frivillige ble til stor hjelp og nytte for biblioteket i arbeidet. Deltagerne i gruppen hadde svært ulik bakgrunn og også svært varierende norskerferdigheter. Ofte ble det derfor til at man måtte arbeide én til én og denne formen for opplæring er svært ressurskrevende. Primært skulle det gis veiledning i de leksene som dekker basiskunnskapene i norsk og samfunnsfag. Ofte uttrykte kvinnene at de også hadde behov for støtte i matematikk og naturfag, men her måtte vi dessverre melde pass, både av hensyn til prosjektets omfang og fordi vi følte at vi i disse fagene ikke hadde nødvendig faglig eller pedagogisk tyngde.

EN FØLELSE AV MESTRING

Vi oppdaget at det var et stort behov for å lære kvinnene studieteknikker ved bruk av ordbøker og ulike oversettelsesprogram. Prosjektansvarlig sier: «Vi har lykkes best med den rene språktreningen og har et klart inntrykk av at vi har vært med på å bygge opp selvfølelsen, stå-på-viljen og mestringen hos elevene.» Som et resultat oppsøkes nå biblioteket av mange av kvinnene som deltok og de føler seg trygge på omgivelsene her. Bevisstheten om biblioteket som en møteplass er styrket, både hos minoritetskvinnene og blant de frivillige. Prosjektet var en god markedsføring av biblioteket. Mange av deltakerne fikk også god hjelp til å orientere seg i Steinkjersamfunnet. Det er kanskje lett å glemme den innsatsen som frivillige bidrar med i et lokalsamfunn og derfor ble det både av hensyn til de frivillige og deltakerne i prosjektet arrangert noen fellesturer. En fargehage ble besøkt, en historisk vandring

Leksehjelp på Steinkjer bibliotek

ble gjennomført og det ble juleavslutning på en gård med god og tradisjonell julefeiring. Gode opplevelser kan være viktig for språktreningen.

I ettetid spør man seg i bibliotekene om «hva kan vi hjelpe til med og hvor går grensen». Det kommer spørsmål om hjelp til å skrive søknader, spørsmål rundt visum og bestilling av flybilletter. Er biblioteket en praktisk tilrettelegger og hvor går grensen mellom offentlig og privat service?

LÆR AV «NABOEN»

Biblioteksjefen i en nabokommune som selv er innflytter til landet, ble invitert til en samling for å fortelle om sitt møte med en norsk kommune. Dette gjorde inntrykk på kvinnene og ga også biblioteksjefen et inntrykk av hvordan vi arbeidet med oppgaven. Prosjektansvarlig ble også invitert til en annen nabokommune for å fortelle om hvordan Steinkjer bibliotek arbeidet med sitt prosjekt. Tiltak med samtalegrupper for minoritetskvinner og frivillige er nå etablert i Verdal uten prosjektstøtte. Gjennom et annet prosjekt *Litteraturhus*

Nord-Trøndelag har vi erfart at bibliotekene for sjelden besøker hverandres arbeidsplasser. Det er mange råd og mye læring å hente hos «naboen».

INTERNASJONALT PROSJEKT – EN OPPLEVELSE FOR LIVET

Noen ganger er vi så heldige at et prosjekt fører oss inn i et nytt prosjekt. I 2012 var fylkesbiblioteket deltaker i Grundtvigprosjektet *Adults learning through creative activities* (ALCA). Steinkjer bibliotek ble invitert med i prosjektet på grunn av vår erfaring med *Minoritetskvinner blomstrer*. De andre medvirkende landene var Tyrkia, Polen og Spania. To frivillige leksehjelpere og to minoritetskvinner fra gruppa fikk sammen med den prosjektansvarlige delta på samlinger i utlandet. Det ble opplevelser for livet.

TI ÅR MED LEKSEHJELP

Høsten 2013 er det ti år siden den første leksehjelpgruppen for grunnskolen ble etablert. Denne gruppen har holdt det gående uten opphold i alle disse årene, noe som skal feires til høsten! I dag har vi et tilbud for minoritetskvinner med en litt ny vri i forhold til forrige runde. Månedlig kommer en liten gruppe kvinner fra flyktningmottaket for samtale- og språktrening og dette tilbudet kan vi gi uten prosjektstøtte. Erfaringen har vi jo!

FAKTA

I 2011 mottok Steinkjer bibliotek kr 100 000 i prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket for å gjennomføre prosjektet *Minoritetskvinner blomstrer*. Forut for dette prosjektet hadde Steinkjer bibliotek fått allsidige erfaringer med integreringsarbeid.

- 1995 – kr 55 000 i kommunale flyktningemidler førte til opprettelsen av en 20 % stilling ved biblioteket med særskilt ansvar for integreringsarbeid
- 2001 – Inngåelse av en skriftlig samarbeidsavtale mellom Steinkjer voksenopplæring og biblioteket
- 2002 – Steinkjer kommune innførte Introduksjonsprogrammet og fra 2003 medvirket biblioteket i en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å utvikle samfunnsinformasjonen i Introduksjonsprogrammet. Biblioteket ble tildelt språkarbeidsplass
- 2003 – Oppstart av leksehjelpsamling for grunnskolen på biblioteket i samarbeid med Røde Kors. 10-årsjubileum i år
- 2004 – Opprettelsen av et flyktningenettverk der biblioteket deltok sammen med skole, helse, barnevern, boligformidling og Røde Kors
- 2009 – I forbindelse med etableringen av flyktningmottak i Steinkjer ble det opprettet kontakt og samarbeid med biblioteket
- 2010 – Prosjektmidler fra ABM-utvikling til prosjektet *Kvinner med minoritetsbakgrunn – møtes- leser-samtaler*
- 2011 – Prosjektet *Minoritetskvinner blomstrer*
- 2012 – Biblioteket mottok kommunens likestillings- og mangfoldspris

«Det er godt å gå på biblioteket»

Leyla Mohammed fra Somalia og Dhuha Al-Azawi fra Irak om sine erfaringer fra leksehjelpprosjektet ved Steinkjer bibliotek.

Leyla skal ta eksamen i grunnskolefag ved Steinkjer Voksenopplæring til sommeren.

Leyla Abdullahi Mohammed har bodd i Norge i fire år og kom hit fra et krigsherjet Somalia. Hun vokste opp i Mogadishu og husker godt de offentlige bibliotekene som fungerte før landets infrastruktur brøt sammen. At hennes landsmenn er opptatt av levende litteratur- og informasjonsformidling, vitner de private bibliotekene om som er blitt etablert under årene med kontinuerlig borgerkrig.

Leyla kommer fra en samfunnsorientert familie der mammaen var møbelhandler og bidro med hovedinntekten. Hun forteller at det tradisjonelt har vært vanlig med lik utdanning for jenter og gutter i hennes hjemland. Selv er hun alene om ansvaret for ei datter på tre år og tre sønner i alderen 12-17 år. De to yngste sønnene benytter seg av biblioteket til leksehjelp, til å treffe kamerater og gjerne spille dataspill. Eldstemann er også ofte å finne i biblioteket der han benytter seg av trådløst nettverk til skolearbeid og til fritidssysler.

Leyla innrømmer at hun først ikke skjønnte hvorfor hun skulle treffe de andre kvinnene på biblioteket, men hun fikk raskt et ganske annet syn på det. Hun

kviet seg for å snakke norsk fordi hun slet med uttalen, og det var en lettelse for henne å kunne få supplere med litt engelsk helt i starten. Møtet med leksehjelperne var positivt. Hun forstod tidlig at de var både dyktige og hyggelige. Det ble en kjærkommen avveksling til undervisningsopplegget på skolen. Det å kunne samles om en kopp kaffe eller te og litt frukt før leksearbeidsøkta reduserte stressnivået i skolehverdagen hennes. Hun forteller at det første året da de ofte fikk anledning til å jobbe 1:1 likte hun best, og det ga stor språklig uttelling. Hun synes det er tyngre å gå på skole som voksen enn som ung, og hun oppmuntrer barna sine til å utnytte utdanningsmulighetene i sitt nye hjemland.

«Første gang jeg tok med meg bøker på somali hjem fra biblioteket, ble jeg veldig glad» smiler Leyla. Hun kommer til å benytte seg av depotbøkene fra Det flerspråklige bibliotek når de to yngste guttene hennes skal lære å uttrykke seg skriftlig på somali. Hun er blitt oppmuntret til å finne billedbøker på somali til

minstejenta si, Sabine. Datteren er ellers også opptatt av å lære mamma norske barnesanger og dyrelyder.

Leyla opplever at nordmenn kan være svært forskjellige. Hun satte stor pris på gjensynet med en av leksehjelperne sine på toget fra Oslo til Trondheim sist vinter. Togturen føltes kortere på grunn av den gode og lange praten de hadde. Da den sørafrikanske standup-komikeren Alan Drop, bosatt i Norge, turnerte bibliotekene i Trøndelag med forestillingen «A semi-serious talk on Norwegian culture», møtte Leyla engasjert opp sammen med en av sine sønner.

Dhuha Rahumi Al-Azawi bor sammen med sin mann som er forfatter og skribent. Hun er mor til to voksne sønner, og til sommeren er det fire år siden familien kom til Norge. Dhuhas oppvekst var i Bagdad, og hun minnes godt farens rikholdige hjemmebibliotek.

Dhuha opplever at hun har hatt stort utbytte av deltakelsen i leksehjelpgruppa. Det var et allsidig opplegg som bestod av ekskursjoner, noe som ga henne bedre kjennskap til lokalsamfunnet og til Steinkjers historie. Dhuha var den ene av to elever som var med til Spania i anledning bibliotekets deltakelse i ALCA-prosjektet. Dette var en reise som ga henne utrolig mye både sosialt, faglig og språklig sett. «Jeg måtte øve meg til å tenke på engelsk og ikke på norsk» smiler hun. Hun synes det er positivt med utveksling og lærte mye om spansk kultur og traff mange hyggelige mennesker. Da hun kom tilbake

Dhuha har et nært forhold til Steinkjers bibliotek. Her står hun foran bibliotekets permanente utstilling om dikteren og forfatteren Kristofer Uppdal.

holdt hun lysbildeforedrag både for klassen sin på Voksenopplæringa og for leksehjelpgruppa. «Vi var som en familie i leksehjelpgruppa» sier hun. Hun kjente seg inspirert til å diskutere og reflektere ut i fra en felles tekst vi hadde lest. Det var trygt så vel å fortelle som å dele egne tanker og følelser i gruppa.

Hvis hun registrerte at oppmøtet til tider kunne være litt lavt undret hun på om det kunne skyldes at noen kunne være engstelige for ikke å mestre? Eller at det var på tampen av skoledagen og at de kunne være beskjeftiget med saker som gjaldt barna deres? Dhuha kunne gjerne tenkt seg å ha hatt leksehjelptilbud to ganger i uka og oppfordrer samtidig flere til å vurdere å bidra som leksehjelpere. Hun tenker at tilbudet kunne gått til menn så vel som til kvinner. Hun lanserer idéen om å tilby leksehjelp/språktrening på lørdag formiddag. Da kunne det ha vært kombinert med lesestund for barna mens foreldrene fikk treffes og øve seg i norsk.

Dhuha føler seg trygg på å få tilbakemeldinger fra nordmenn og at de kan hjelpe henne med å forbedre uttalen og ferdighetene hennes i norsk grammatikk. Hun foreslår at vi i prosjektet kunne dratt veksler på å samarbeide tettere med lærerne på Steinkjer Voksenopplæring og fått flere idéer til for eksempel rene grammatikkøvelser. Hun syntes det fungerte best da vi kunne jobbe i mindre grupper med tanke på å ivareta de ulike faglige behovene deltakerne hadde.

Hele familien til Dhuha leser arabiske bøker på PC'en samtidig som de benytter seg av biblioteket. Dhuha benytter det flerspråklige bibliotek-tjenestetilbudet og bestiller gjerne spesifikke titler fra DFB. Hun øver på norskkunnskapene sine ved å finne fram til bøker i lettlest-kategorien. For å forberede seg til «Språkprøvene i norsk for voksne innvandrere», har hun flittig benyttet seg av biblioteket. Dhuha kjenner rutinen på Steinkjer bibliotek ekstra godt. Hun har et kjært forhold til biblioteket gjennom sin språkpraksisperiode der. Nå er hun i arbeidstrening i en lokal barnehage og trives godt med å få være med på å introdusere barna i bøkens verden. I hennes fødeby finnes det egne barnebibliotek og hun berømmer den friheten barna kan ha i bibliotekene i Norge ved å slippe å bli hysjet på.

Dhuha avslutter med å fortelle hvordan hun og familien hennes verdsetter arrangementer i regi av biblioteket slik som Bokpub og forfatterbesøk. Deltakelse på disse er med på å senke terskelen til å snakke med nordmenn. Vi møtes jo med en felles interesse og med en felles glede over litteraturen.

Intervjuene er gjort av prosjektarbeider Anne Hulbækdal.

Tenke globalt – handle lokalt

Bibliotekene i Oppland legger regjeringens føringer til grunn om at kunnskap, kultur og utdanning skal være tilgjengelig for alle i et flerkulturelt samfunn. Bibliotekene samarbeider både med lokale krefter og med aktører i Europa gjennom utviklingsprosjekter. Målet er å gjøre bibliotekene i Oppland til globale døråpnere.

TEKST: SILJE GRØTAN TORP, OPPLAND FYLKESBIBLIOTEK

DET FLERKULTURELLE OPPLAND

I likhet med mange andre fylker har Oppland de siste årene opplevd økning i antallet arbeidsinnvandrere, bosatte flyktninger og beboere på asylmottak. Innvandrerne bosetter seg ikke bare i byene, men også i små bygdekommuner som vi har mange av i Oppland. For bibliotekene innebærer dette nye utfordringer, men også nye muligheter. Fylkesbiblioteket ønsker å være en pådriver for at bibliotekene skal være en flerkulturell møteplass med vektlegging på inkludering og språkutvikling. Samarbeid med andre aktører i lokalmiljøet blir vektlagt.

Gjennom prosjektet *Bibliotekene som globale døråpnere* viser bibliotekene hvordan de i samarbeid med andre kommunale etater og eksterne aktører kan igangsette tiltak som styrker integreringen av innvandrere.

Språkferdigheter er nøkkelen til inkludering og deltakelse i det norske samfunnet. Her kan bibliotekene spille en viktig rolle. Ved å tilrettelegge for

Godt humør, sang og dans blant deltakerne.

språkopplæring, flerkulturell dialog og formidling blir biblioteket et sentralt møtested for både barn og voksne.

BIBLIOTEKPLANER LEGGER STRATEGISKE FØRINGER

Alle de tjueseks kommunene i Oppland har hatt regionale bibliotekplaner for perioden 2008–2012 som er blitt politisk vedtatt. I planene forplikter bibliotekene seg til å utvikle seg som flerkulturelle arenaer. Satsingen på bibliotekene som sentrale aktører i inkluderingsarbeidet er ytterligere forsterket i planene for årene framover.

MODELLBYGGING

Målet med prosjektet *Bibliotekene som globale døråpnere* er å utvikle modeller som vil gjøre det enklere for mindre bibliotek å tilby flerkulturelle tjenester. Seks kommuner har deltatt i prosjektet i løpet av 2012, og antallet utvides i inneværende år.

Eksempler på aktiviteter på bibliotekene:

Samarbeid med barnehagene gjennom tidlig innsats

Ved å kartlegge hvilke språkgrupper som er representert i de ulike barnehagene, får man oversikt over behovet for innlån av depoter fra Det flerspråklige bibliotek. En slik kartlegging bør foretas hver høst for å kunne supplere med nødvendige barnebøker. Vi har fokusert på tidlig innsats, ettersom det viser seg at det er viktig at fremmedspråklige barn leser bøker på morsmålet samtidig som de lærer seg norsk. I denne satsingen er samarbeidet med Det flerspråklige bibliotek viktig.

Lillehammer bibliotek er et av bibliotekene som har satset på de minste gjennom lesegrupper for minoritetsspråklige barn. I samarbeid med barnehagene og Lillehammer læringscenter møtes barn i aldersgruppen fra fem til syv år hver uke i lesegrupper for å lese bøker på norsk, kurdisk og somali. Biblioteket har nå laget egne «lesehuler» med internasjonalt preg for utlån i barnehagene. Med «lesehulene» følger også bøker.

Barnehagebibliotek – les for meg!

Mange folkebibliotek ønsker å opprette barnehagebibliotek, slik at foreldrene kan låne med seg bøker hjem, lese høyt og snakke rundt bøkene. Fylkesbiblioteket har utarbeidet brosjyrer og reklamemateriell til bruk i kommunene for å hjelpe barnehagene med å komme i gang.

Lesesirkler – språktrening

Lesesirkler for voksne har vært et satsingsområde både i Vestre Toten, Østre Toten og på Dovre folkebibliotek. Her har man benyttet Barbro Thorvaldsens lesesirkelmetode (se intervju s. 43). De fleste av deltakerne har vært kvinner. De medvirkende forteller at de har hatt stort utbytte av språktreningen. Forfatteren Amal Aden har også vært på bibliotekene og holdt aktuelle foredrag.

Lesekafer med eventyr

På Sel bibliotek ble det arrangert lesekafer for elever fra introduksjonsprogrammet. Det viste seg at mennene var de som behersket norsk best, og derfor ble deltakerne inndelt i egne grupper for menn og kvinner. På lesekafeene har man understreket hvor viktig det er å lese høyt for barn og en har vist at litteratur kan brukes i barneoppdragelsen. Flere av innvanderne kommer fra kulturer der høytlesning for barn ikke er vanlig. Man la også vekt på hvordan bøker kan danne utgangspunkt for samtaler med barna om viktige temaer.

På lesekafeene brukte man også norske folkeeventyr, og det ble fortalt om norske eventyrtradisjoner. Flere av Asbjørnsen og Moes eventyr skapte stort engasjement, blant annet *Gutten som kappåt med trollet* og *Småguttene som traff trollene på Hedalskogen*. Sel kommune ligger

i eventyrlige omgivelser. Der er ikke vanskelig å forstå hvordan naturen med sine skoger og fjell har inspirert til myter og eventyr. Det ble fortalt fra norrøn mytologi med gudene i Åsgård og Odins ravner Hugin og Munin, og man la vekt på at dette er en del av den norske fortellertradisjonen. Det ble også vist bilder fra filmen *Flåklypa Grand Prix* av Ivo Caprino, noe som fungerte godt.

Spill

I Vang i Valdres har bruken av dataspill vært vellykket. Biblioteket har arrangert egne spill dager, der folk fra ulike nasjoner har deltatt. I tillegg har det vært gode erfaringer med filmkveldene som har vært holdt én kveld i uka.

Litterære temaer

Kvinneskikkelsene i Sigrid Undsets romaner har vært benyttet som utgangspunkt for samtaler. I kvinnegruppen på Toten har Undsets forfatterskap skapt sterkt engasjement. Deltakerne fikk enda bedre kjennskap til forfatteren da de fikk se en film om Sigrid Undset og senere besøkte hennes dikterhjem på Bjerkebæk.

Historiefortelling - identitetsbygging

I inneværende år er historiefortelling et av satsingsområdene til flere av bibliotekene i Oppland. Vi har alle en historie å fortelle som bidrar til forestillingen om hvem vi er og hvor vi kommer fra - og kanskje hvor vi er på vei?

KOMPETANSE ER EN GRUNNPILAR

Det er viktig at de ansatte føler at de har den kompetansen som kreves for å jobbe med nye tiltak i bibliotekene. De må føle seg trygge i nye roller og i møte med nye situasjoner. Fylkesbiblioteket ønsker å bidra til dette og har arrangert flere kurs, både i forkant av prosjektet og også etter hvert som ulike behov har meldt seg underveis. Blant annet har Barbro Thorvaldsen holdt kurs i formidlingsteknikk og pedagogikk tilpasset flerkulturell forståelse og kultur.

BRUKERMEDVIRKNING

Flerkulturelt Råd i Oppland er et politisk oppnevnt utvalg som fungerer som informasjonsorgan og rådgivende organ for fylkeskommunen, kommunene og andre offentlige instanser og institusjoner. De tolv medlemmene i utvalget kommer fra ulike land. Fylkesbiblioteket har tett kontakt med dette utvalget gjennom deltakelse på møter og ved at enkeltmedlemmer deltar i ulike prosjekter der målet er å utvikle bibliotekene som globale døråpnere.

Hubertus Huijs

Leder av rådet, Hubertus Huijs fra Nederland, deltar aktivt i bibliotekenes utviklingsarbeid.

På spørsmål om hvordan han ser på bibliotekene og samarbeidet med Rådet sier han:

«Biblioteket er viktig for integrering og betyr veldig mye for innvandrerne. Samtidig er ikke alle klar over at bibliotekene kan være til hjelp. Vi i Rådet kan bidra med å gi våre synspunkter på ting som skjer eller burde skje, ut fra våre erfaringer. Bibliotekene kan organisere verksteder med litteratur og poesi på flere språk og fra forskjellige kulturer.»

VI MÅTTE LÆRE AV HVA ANDRE HADDE GJORT

En studietur til Holmlia-avdelingen ved Deichmanske bibliotek i Oslo ga inspirasjon og mange nyttige tips for det videre arbeidet i Oppland. Holmlia har lang erfaring i å tilrettelegge bibliotekjenestene i en flerkulturell sammenheng.

INSPIRERENDE SAMARBEID

Tiltakene i prosjektet bygger på nettverksbygging og samarbeidsavtaler mellom bibliotek og ulike samarbeidspartnere i kommunene. Barnehager, læringssentra, voksenopplæring og frivillighetssentraler er eksempler på aktører som bibliotekene i Oppland har samarbeidet med. I tillegg har samarbeidet med frivillig sektor vært en viktig ressurs.

Nettverksbygging står sentralt i utviklingsarbeidet på bibliotekene, og formaliseringen av samarbeidet er viktig. Samarbeidsavtalene profesjonaliserer bibliotekenes rolle og tydeliggjør gjensidige forpliktelser både når det gjelder gjennomføring, rolleavklaringer og økonomiske spørsmål.

Mange av deltakerne uttrykte at de hadde stort utbytte av disse avtalene, og at de ønsker å videreføre samarbeidet i formaliserte former.

TENKE GLOBALT - HANDLE LOKALT

Oppland fylkesbibliotek har gjennom flere år deltatt i internasjonale prosjekter for å styrke det lokale arbeidet. En forutsetning for internasjonal deltakelse har vært at temaene er en forlengelse av eksisterende lokale satsingsområder. Internasjonal satsing er blitt integrert i den øvrige virksomheten og satt i sammenheng med prosjekter som allerede gjennomføres i kommunene.

Alle har en historie å fortelle

Deltakelse i europeiske samarbeidsprosjekter har støttet opp under bibliotekenes mål om å være globale døråpnere og brobyggere til andre kulturer. Dette har resultert i verdifulle erfaringer og utveksling av nyttig kunnskap. Hovedtemaet i de to siste prosjektene har vært inkludering av fremmedspråklige i lokalsamfunnet. I de interessante diskusjonene om inkludering og utfordringer i et flerkulturelt samfunn erfarte vi at mange av de utfordringene vi står overfor i Norge, er de samme som i resten av Europa. Vi har lært mye av andres praktiske tiltak, og forhåpentligvis har vi også selv bidratt gjennom egne erfaringer. Samarbeid og utveksling av erfaringer med andre land i Europa har vært interessant og virker motiverende.

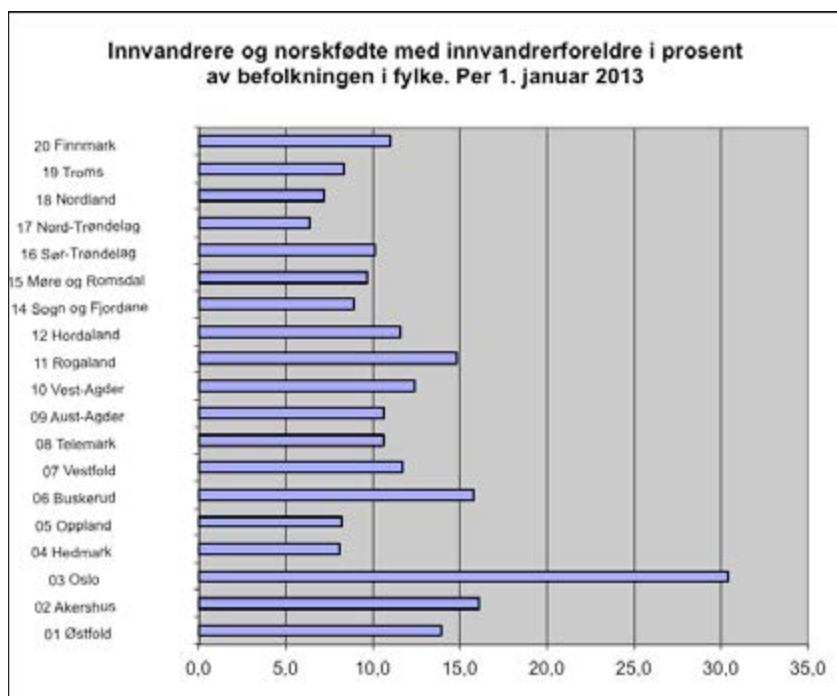
Arbeidet for å utvikle bibliotekene til globale døråpnere er godt i gang. I årene som kommer skal erfaringene vi allerede har gjort videreutvikles for å synliggjøre bibliotekene som viktige aktører i det flerkulturelle Oppland.

FAKTA

Prosjekter i Oppland – mangfold og inkludering:

- **EU-prosjekt, Grundtvig-partnerskap: *Pathways to intercultural education (2009–2011)***
Mål: Å utveksle erfaringer fra tverrkulturell læring for å kunne bidra til innvandrernes integrering og deltakelse i det norske samfunnet. Seks organisasjoner fra fem andre land deltok i prosjektet.
- **Prosjekttittel: *Bibliotekene som globale døråpnere***
Prosjektansvarlig: Oppland fylkesbibliotek
Samarbeid med folkebibliotekene i seks kommuner: Sel, Lillehammer, Østre Toten, Vestre Toten, Dovre og Vang.
Prosjektet har fått kr 600 000 i støtte fra Nasjonalbiblioteket.
- **Mål:** Vise hvordan bibliotekene kan støtte opp under kommunenes arbeid med integrering og inkludering.
I 2013 vektlegges spesielt metodisk bruk av historiefortellinger og flerkulturell dialog.
- **EU-prosjekt, Grundtvig-partnerskap: *The Stranger – Storytelling as a method for developing dialogues between majorities and minorities (2012–2013)***
Mål: Samle historier som beskriver innvandrernes opplevelse av å komme til et nytt land og styrker deres identitet.
Metodisk bruk av historiefortellinger.
Samarbeid med organisasjoner i Italia, Østerrike og Nord-Irland.
- **EØS-prosjekt: *Library as a meeting place for many cultures (2013–2014)***
Prosjektet bygger på et samarbeid mellom norske og polske bibliotek. Hensikten er å sette polske bibliotek bedre i stand til å yte bedre tjenester til et flerkulturelt lokalmiljø.
Prosjektet vil gi de norske deltakerne kunnskap om hvordan de kan gjøre bibliotektilbudet til polakker i Norge bedre og mer målrettet.

(Kilde: SSB)

Kunne det smake med en kopp te?

Bibliotektilbudet i det flerspråklige Norge kan lokke med mer enn bøker

TEKST: SIRI TIDEMANN-ANDERSEN, DET FLERSPRÅKLIGE BIBLIOTEK

Folkebibliotekene er populære blant innvandrere fra mange ulike nasjoner. Det flerspråklige bibliotek (DFB) skal bidra til å gjøre bibliotekene enda bedre rustet til å møte denne brukergruppen.

I 2012 vant Det flerspråklige bibliotek den europeiske språkprisen *European language label of the labels*, som ble utdelt av Europakommisjonen. Prisen er en anerkjennelse av arbeidet vi har gjort, og gir god motivasjon for videre arbeid.

MED FREMTIDEN I SIKTE

Et av målene til Det flerspråklige bibliotek er å «arbeide for å sette bibliotekene i stand til å være med å utvikle Norge til et positivt og livskraftig samfunn».

«Tea-time» på Furuset bibliotek

Hvordan støtter man dette målet på best mulig måte? I flere år har biblioteksektoren arbeidet aktivt med informasjon og kompetanseutvikling. De siste årene har Det flerspråklige bibliotek registrert en jevn utlånsøkning. Vi vet at Norge fortsatt kan forvente stor innvandring i årene som kommer. Dette gjelder særlig arbeidsinnvandring fra Øst-Europa og andre europeiske land.

I mai 2012 la Statistisk sentralbyrå frem en analyse av den fremtidige befolkningstilveksten. Ifølge en av prognosene vil vi ha fått én million nye innbyggere om førti år. Dette vil påvirke utviklingen av den offentlige infrastrukturen – også bibliotekene og utdanningsinstitusjonene. (Se også Svein Arne Tinnesands artikkel s. 7)

Det flerspråklige bibliotek skal gjennom informasjon og veiledning:

- legge grunnlaget for dialog preget av gjensidighet og respekt mellom bibliotek og lånere.
- oppfordre bibliotekene til å jobbe for å øke kontakten mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen slik at gjensidig kulturutveksling blir prioritert.
- oppfordre bibliotekene til å jobbe for å synliggjøre minoritetskulturene overfor storsamfunnet.
- oppfordre bibliotekene til samlingsutvikling, utvikling av tjenester og veiledning som fremmer integrasjon.

BIBLIOTEK FOR BIBLIOTEKENE

I egenskapen av å være et bibliotek for bibliotekene har DFB utviklet et tjenestetilbud som primært er tilrettelagt for biblioteksektoren. Materialet vårt bestilles gjennom bibliotekene og lånes ut derfra. Med utlån mener vi bestilling av mindre samlinger som de lokale bibliotekene foretar. Vi har svært sjelden direkte kontakt med primærbrukerne. Dette innebærer at den gode dialogen med det enkelte bibliotek og den enkelte bibliotekar har avgjørende betydning for at samlingene våre skal utnyttes best mulig. Det er også viktig at vi får både positive og negative tilbakemeldinger på medieinnkjøpene.

I 2012 lanserte Det flerspråklige bibliotek kurset *5 om dagen*. Vi har hatt omfattende reisevirksomhet over hele landet med dette kurset. Det går over tre timer og presenterer blant annet fem ulike språk som det enkelte bibliotek ønsker mer informasjon om. Disse språkpresentasjonene gir en kort innføring i språkets utvikling og historie og presenterer noen utvalgte titler som lånes ut ofte. Medieutvalget på hvert enkelt språk blir også gjennomgått, slik at man får en forståelse av hva slags materiale man kan forvente å få reservert. Kurset har hatt en voldsom pågang. I løpet av ett år besøker vi over tretti bibliotek over hele Norge med dette tilbudet. Gjennom denne kursvirksomheten, som prioriteres høyt, finner mange bibliotekarer ut hva de får tilgang til lokalt gjennom DFB.

Kjennskap til avdelingen vår og kunnskap om samlingene våre i flest mulige bibliotek er en viktig oppgave for oss.

FREMTIDENS DEALBREAKER ER KATALOGEN GOD NOK?

Gode katalogdata, gjennomført emneordbruk og ensartet transkribering vil være blant våre viktigste arbeidsområder fremover. Dagens innholdsnoter er helt avgjørende for at den enkelte bibliotekar kan drive formidling til de lokale lånere. Den enkelte bibliotekar eller språkkonsulent gjør teksten tilgjengelig gjennom transkribering. For mange av språkene vi tilbyr, fins det ikke internasjonale standarder for transkribering. Katalogdataene er også svært mangelfulle og uensartede, slik at det er vanskelig å finne igjen verk. Forfattere med større produksjoner kan være oppført med forskjellige forfatternavn, kallenavn osv. avhengig av utgivelsesland og forlag.

TRANSKRIBERINGSSTANDARDER OG DELING AV KATALOGDATA

Søsterbibliotekene våre i Norge og Sverige kjøper inn mye av det samme materialet som oss. Nå utforsker vi mulighetene for å dele katalogdata, dvs. tilrettelegging av eksport og import. Utfordringene er mange, men vi jobber spesielt med ulike transkriberingsstandarder og MARC-formater. Det flerspråklige bibliotek katalogiserer alt materiale som kjøpes inn, fra grunnen av, og ettersom materialet omfatter ti ulike alfabeter, kreves det omfattende transkriberingsarbeid før vi i det hele tatt kan begynne å katalogisere bøkene. For flere språk, f.eks. russisk, benytter de tre landene forskjellige standarder, og dette setter foreløpig en stopper for ren import av data.

SAMLINGSUTVIKLING

Det kan være store forskjeller på litteraturtradisjoner, utgivelsespolitikk og lesevaner fra land til land. Det er også stor forskjell på utdanningsnivået til dem som kommer til Norge. Derfor skal det til enhver tid foreligge individuelle beskrivelser av de enkelte samlingene og kriteriene for bokvalg. Beskrivelsene skal inneholde informasjon om samlingens grunnstamme samt informasjon om spesielle særtrekk ved samlingen. Dette kan for eksempel være informasjon om at samlingen dekker et språkområde som strekker seg over flere land, og hvilke konsekvenser dette har for bokvalget.

Planmessig samlingsutvikling er svært viktig for oss, men representerer også en utfordring. I dag kjøper vi inn medier på nærmere femti ulike språk og følger aktivt med på befolknings- og utlånsstatistikker. Mediebudsjetten blir årlig vurdert og justert deretter. Mediene kjøpes inn over hele verden – fra forlag og forfattere, gjennom nettbutikker eller gjennom enkeltpersoner.

For mange av språkene vi tilbyr, er produksjonen svært variabel og tilveksten svært lav. Et godt år med ny litteratur på f.eks. somali gir oss femten nye titler. Her vil vi kjøpe inn et stort antall eksemplarer av hver tittel. I slike tilfeller vektlegges ikke ordinære kriterier for samlingsutvikling i særlig grad – det viktigste er å oppnå tilvekst.

I dag representerer samlingene våre ti ulike alfabeter, og for flere av disse språkene er vi helt avhengig av veiledning fra språkkonsulenter når vi skal foreta innkjøp. Selv om produksjonen er svært lav for enkelte språk, er det viktig for oss at våre egne språkkonsulenter som er tilknyttet avdelingen, foretar en vurdering av innholdet.

I dag kjøper vi inn bøker, musikk, film og også dataspill.

SLUTTBRUKERE

Ved å stille bøker og andre medier til disposisjon skal Det flerspråklige bibliotek bidra til:

- å gjøre den enkelte i stand til å forstå og klare seg i Norge sosialt, kulturelt og utdanningsmessig.
- å gi den enkelte mulighet til å lese litteratur på morsmålet.
- å gi den enkelte mulighet til å høre musikk og se film på morsmålet.
- å gjøre den enkelte i stand til å holde seg orientert om hjemlandet sitt.
- å gi mulighet til de som ønsker å lære om ulike kulturer og samfunn eller et av våre språk.

FLERKULTURELT BIBLIOTEKNETTVERK

De siste årene har også avdelingen vår hatt ansvaret for **flerkulturelt biblioteknettverk**. Dette er et åpent nettverk som samles én gang i halvåret. Å samle bibliotekansatte som har ansvaret for flerspråklig formidling og flerspråklige samlinger, er også svært nyttig for oss som avdeling. Vi har stor glede av regelmessig dialog med dem som formidler samlingene våre til sluttbrukeren.

OGSÅ NOE FOR ØYET

De siste årene har Det flerspråklige bibliotek også kunnet tilby vandrestillinger. Mange kjenner utstillingen *Den magiske kappen – en reise gjennom islamsk kunst*. Denne utstillingen turnerte land og strand i fem år til den til slutt var «oppbrukt» og vi valgte å pensjonere den.

Populært med «tea-time»

I løpet av 2013 vil tre nye utstillinger være «på veien»:

- You speak football?
- Bryllupsskikker og tradisjoner
- Hekser og huldre

Alle utstillingene våre er gratis og sendes landet rundt til alle typer bibliotek.

ET LITE UTVALG AV PROSJEKTENE VED DEICHMANSKE BIBLIOTEK:

Leseglede for foreldre

Ettårig prosjekt på Stovner/Rommen bibliotek som gikk ut på å gi et tilbud til foreldre med barn på Rommen skole samt minoritetsspråklige voksne i Stovner biblioteks nærmiljø.

Biblioteket satte i verk tre tiltak:

- Leseglede: kurs i lesetrening på Rommen skole
- Språkkafè: sosial møteplass på Stovner bibliotek for voksne som vil øve på å snakke norsk
- IKT-kurs: kurs i grunnleggende IKT for foreldre på Rommen skole

Kursene i lesetrening og IKT ble gjennomført med eksterne kursholdere fra studieforbundet AOF, mens ansatte fra biblioteket sto for språkkaféen, som nå inngår i Stovner biblioteks faste tilbud.

Lyst på en kopp te?

«Kom og drikk te fra alle verdenshjørner og bli kjent med kultur fra Afrika, Asia, Midt-Østen og Norge,» lød reklamen. En oktoberlørdag i 2012 ble biblioteket på Furuset forvandlet til flere tradisjonelle stuer, som duftet varm te og mat og bøker fra hele verden. Vi delte rommet inn i fire verdenshjørner, der organisasjonene som representerte de ulike landene, fikk vise frem kunst, instrumenter, bøker og mat fra sine hjemland og kulturer. Arrangementet kom i stand i samarbeid med en rekke ulike organisasjoner.

I det norske hjørnet ble det servert vafler med brunost, og folk snakket om allemannsretten. De somaliske damene serverte nydelig samosa. En afghansk kunstner hadde workshop for barn. Pakistanske kvinner lagde henna, og det ble spilt på *dambura* og håndtrommer. Folk gikk fra stue til stue og snakket sammen, smakte på maten, stilte hverandre spørsmål og ble kjent med nye mennesker og andre kulturer.

nyeLESEFRØ

nyeLESEFRØ er et samarbeid mellom Kulturetaten / Deichmanske bibliotek og barnehageenheten i Bydel Søndre Nordstrand. Prosjektet er en fellessatsing på litteratur i barnehagen. Samarbeidet startet i 2010 og er en videreføring av språkstimuleringsprosjektet Lesefrø (2008–2010), som i sin tid ble utviklet av ABM-utvikling og Lesesenteret i Stavanger.

I nyeLESEFRØ møtes to ulike fagfelt i et tverrfaglig forpliktende samarbeid. Dette gir økt kvalitet og bedre resultater i arbeidet med å øke lese lyst og leseglede hos barn, ansatte og foresatte.

Prosjektbarnehagen får utdelt et minibibliotek for bruk i barnehagen og hjemlån. I tillegg står DFB for et rikt utvalg av flerspråklige bøker tilpasset

gruppen. Barnehagene får oppfølging fra biblioteket og bydelen og forplikter seg til å følge visse kriterier, som for eksempel månedlig rapportering om bruk av samlingen. Hver dag blir bøkene brukt systematisk gjennom ulike aktiviteter. Noen av praksisfortellingene er gjengitt i bloggen (<http://lesefro.blogspot.no/>). Når boksamlingen byttes ut, holdes det bokfest i barnehagen.

Viktige foreldre

Det er viktig at foreldrene blir involvert i prosessen. På foreldremøtene får de informasjon om nyeLESEFRØ og formidling av bøker og dermed også et innblikk i betydningen av og ikke minst gleden ved å lese bøker. Det er plassert utlånstasjoner godt synlig der barna hentes, og de ansatte oppfordrer foreldrene til å låne med seg bøker hjem.

Positive tilbakemeldinger fra skolene om bedre språkferdigheter i norsk ved skolestart vitner om at prosjektet bærer frukter. Arbeidet har også hatt ringvirkninger i form av økt fokus på litteratur og bruk av biblioteket også i barnehager i nærområdet som ikke deltar i prosjektet.

I Iøpet av 2013 deltar elleve barnehager i Søndre Nordstrand i prosjektet, og vi samarbeider for tiden med Stovner og Furuset bibliotek om videreutvikling av prosjektet i Groruddalen.

FAKTA

- Det flerspråklige bibliotek ble etablert som en egen avdeling av Deichmanske bibliotek i Oslo i 1983
- Samlinger på 47 språk og 10 ulike alfabeter
- 13 ansatte fordelt på 12,5 stillinger
- 23 språkkonsulenter
- Fjernlånsvirksomhet (95 809)
- 2013: 9,2 millioner i statlige midler

Flerkulturelle bibliotek i Polen ser mot Norge

Et nytt polsk-norsk samarbeidsprosjekt skal gjøre bibliotekene i de to landene bedre rustet til å møte en flerspråklig og multikulturell fremtid.

TEKST: ODDEBJØRN HANSEN, DET FLERSPRÅKLIGE BIBLIOTEK

Prosjektet *Libraries as a meeting place for many cultures*, som ble tildelt EØS-midler våren 2013, bygger på et samarbeid mellom norske og polske bibliotek. Gjennom prosjektet skal modell og metoder utvikles, testes og promoteres. Hensikten er å sette polske bibliotek bedre i stand til å yte tjenester til et flerkulturelt lokalmiljø og bidra til lokal integrering.

Polen har per i dag hverken stor arbeidsinnvandring eller mange flyktninger, men de har flere nasjonale minoriteter som tyskspråklige grupper, hviterussere, russere, armenere og tsjekkere. Gjennom prosjektet ønsker man først og fremst å gi et bedre bibliotektilbud til de nasjonale minoritetsgruppene og til landets nye innvandringsgrupper.

Fra Norge medvirker bibliotek fra Hordaland, Oppland, Buskerud og Trøndelag i prosjektet. Opplæring av lokale instruktører samt veiledning av polske bibliotekansatte er blant satsingsområdene.

For de norske deltakerne er prosjektet av interesse også fordi det gir oss mulighet til å få større kjennskap til polsk kultur og bibliotekarbeid. Polak-

kene utgjør desidert den største innvandringsgruppen i Norge. Muligheten til å få mer inngående kjennskap til hvordan polske bibliotek jobber, vil gi nyttig kunnskap om hvordan vi kan gi et bedre og mer målrettet bibliotektilbud til polakker i Norge.

Gjensidig nytte

Det flerspråklige bibliotek (DFB) har en koordinerende rolle i prosjektet. De skal dele sine erfaringer om hvordan polske innvandrere i Norge bruker samlingene hos DFB og hvordan man best kan drive formidling til flerspråklige grupper gjennom utstillinger, skilting og informasjonsmateriale. DFB ønsker å få kontakter i polske bibliotek til framtidig innkjøpsarbeid og media-anbefalinger og å styrke den generelle kompetansen når det gjelder polsk litteratur. I tillegg er det ønskelig å lære hvordan informasjonstilbudet rettet mot polske bibliotekbrukere i Norge best kan tilpasses.

De andre norske deltakerne har alle erfaringer med å utvikle bibliotekene med fokus på inkludering, integrering og mangfold. De har opparbeidet en mangesidig kompetanse på å legge til rette for flerspråklige brukergrupper. Oppland fylkesbibliotek har deltatt i flere EU-prosjekter og alle har gjennomført flere prosjekter lokalt for å utvikle bibliotekene som flerkulturelle møteplasser. Trondheim folkebibliotek ønsker å utveksle erfaringer for å se om de kan finne prosjekter for videre samarbeid med Polen. Et felles ønske er at bibliotekene i Norge skal bli bedre i å spisse tilbudet og tilrettelegge for polske bibliotekbrukere.

Det er et uttalt mål at prosjektet skal skape varige kontaktpunkter mellom de norske og polske partnerne og at man kan dra nytte av hverandres kompetanse også etter at prosjektet avsluttes.

Vi synes det er positivt at polske *Information Society Development Foundation* ligger i forkant av utviklingen, for også polske bibliotek vil måtte forholde seg til en mer multikulturell brukergruppe i fremtiden. DFBs målsetting om å bidra til et levende flerkulturelt samfunn er sammenfallende med hva *Information Society Development Foundation* i Polen ønsker å oppnå i sitt prosjekt, og vi ser fram til å dele våre erfaringer og bistå med vår kompetanse i prosjektet.

Et EØS-prosjekt:

Libraries as a meeting place for many cultures får støtte fra EØS-midler. EØS-midlene er Norges, Islands og Liechtensteins bidrag til å redusere sosial og økonomisk ulikhet i Europa. 15 EU-land mottar EØS-midler og Norge er hovedbidragsyter. I perioden 2009 til 2014 utgjør EØS-midlene 14 milliarder kroner.

- Kulturrådet samarbeider med Latvia, Litauen, Romania og Tsjekkia om kulturutvekslingsprogrammer, som er et viktig satsingsområde innen EØS-samarbeidet.
- Kulturrådet bidrar med utforming av programmene og formidler informasjon om EØS-midlene til norsk kultursektor.

Samarbeidsprosjektene innenfor kulturfeltet skal bidra til å fremme kulturell dialog, styrke europeisk identitet og forståelsen for kulturelt mangfold.

FAKTA

Libraries as a meeting place for many cultures

Varighet:

- 1. mai 2013 – 31. desember 2014.
- Polsk hovedkoordinator:
- Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego – FRSI (Information Society Development Foundation), NGO etablert i 2008 ved hjelp av midler fra The Polish-American Freedom Foundation.

Polske deltakere:

3 regionbibliotek, 3 fylkesbibliotek og 48 lokale bibliotek

Norsk koordinator:

Det flerspråklige bibliotek

Norske deltakere:

Hordaland fylkesbibliotek, Oppland fylkesbibliotek, Buskerud fylkesbibliotek, Drammen folkebibliotek, Bergen offentlige bibliotek, Trondheim folkebibliotek

Bygger på tidligere erfaringer:

Det nye prosjektet bygger bl.a. på prosjektet *Libraries in the knowledge society – strategies for the future*, som ble finansiert av EØS-midler i perioden 2010-2011. Målet med dette prosjektet var å utvikle nye og framtidsrettede strategiplaner for de 18 polske regionbibliotekene gjennom utveksling av informasjon og erfaringer mellom norske og polske prosjektpartnere.

Samarbeidet bygget både på norske erfaringer med en nasjonal bibliotekpolitikk og på likheter mellom polske regionbibliotek og norske fylkesbibliotek når det gjelder ansvar for regional bibliotekutvikling. Partnere i prosjektet var Information Society Development Foundation (FRSI) i Polen, ABM-utvikling/Nasjonallbiblioteket, de polske regionbibliotekene, fylkesbibliotekene i Akershus, Buskerud og Vestfold og Malopolska Institute of Culture.

Prosjekter med støtte fra Nasjonalbiblioteket innen innsatsområdet *Mangfold og inkludering i 2013*

BIBLIOTEK FOR STERKE OPPLEVINGAR

Prosjektstøtte: kr 100 000

Prosjektansvarlig: Voss bibliotek

Mål for prosjektet er blant annet å formidle norsk kultur og minoritetskultur gjennom spennende arrangement, samarbeide med frivillige organisasjoner om å skape en felles arena og styrke biblioteket som møteplass og kunnskapsorganisasjon.

DIGITAL HISTORIEFORTELLING

Prosjektstøtte: kr 150 000

Prosjektansvarlig: Salten kultursamarbeid

Mål: Gi ungdom på tvers av kommuner og landegrenser mulighet for å dele sine historier og bli kjent med hverandre gjennom kreativt samarbeid
Prosjektet skal gi ungdom nye, digitale kulturtilbud med bibliotek som arena. Bygge nettverk mellom ungdom gjennom samarbeid lokalt, nasjonalt og internasjonalt

GLOBALE DØRÅPNERE LL - STORYTELLING

Prosjektstøtte: kr 300 000

Prosjektansvarlig: Oppland fylkesbibliotek

Prosjektet skal vise hvordan bibliotekene kan støtte opp under kommunenes arbeid lokalt som en inkluderingsarena i et flerkulturelt samfunn
hvordan historiefortellinger kan brukes for å etablere dialog mellom minoritets- og majoritetsbefolkningen

GODE LESERE PÅ ARBEIDSPLASSEN

Prosjektstøtte: kr 210 000

Prosjektansvarlig: Sør-Trøndelag fylkesbibliotek

Gjennom prosjektet ønsker en å høyne graden av deltakelse og inkludering i arbeids- og samfunnsliv for minoritetsspråklige arbeidstakere ved noen bedrifter i kommunene Frøya og Hitra.

LESELYST, SPRÅK OG IKT

Prosjektstøtte: kr 560 000

Prosjektansvarlig: Storbybibliotekene v/Kristiansand folkebibliotek

Dette prosjektet skal bidra til at folk med innvandrerbakgrunn skal få bedre språkforståelse, økt leselyst og bedre digital kompetanse. I prosjektet skal en finne fram til nyttig metodikk og god praksis.

«LIBRARY GIRL»

- LESESTIMULERING FOR UNGE JENTER

Prosjektstøtte: kr 50 000

Prosjektansvarlig: Trondheim folkebibliotek

Et leseprosjekt som ønsker å bruke biblioteket som arena for naturlig integrasjon. Deltakerne i jentegruppene har forskjellig etnisk, geografisk og kulturell bakgrunn. Ønsket er at mangfoldet i jentegruppene skal styrkes og at prosjektet skal bidra til en felles identitet gjennom leseprosjektet.

NY I BUSKERUD

Prosjektstøtte: kr 150 000

Prosjektansvarlig: Buskerud fylkesbibliotek

Prosjektet skal teste ut modellen «Ny i byen/ny i bygda», som skisserer et målrettet tilbud til mennesker som er nye i lokalsamfunnet. Målet er å finne ut hvordan bibliotekene kan spille en viktigere rolle for nykommere.

NORD-TRØNDELAG LESER

Prosjektstøtte: kr 500 000

Prosjektansvarlig: Nord-Trøndelag fylkesbibliotek

Prosjektet skal skape ny giv for lesing og lese lyst i alle lag av befolkningen ved at folkebibliotekene og fylkesbiblioteket går sammen om satsing på lesefremmende aktiviteter. Bibliotekenes rolle som litteraturhus skal styrkes.

Fire strategier for utprøving og tiltak:

Nord-Trøndelag leser høyt

Nord-Trøndelag leser om natur

Nord-Trøndelag leser skjønnlitteratur

Nord-Trøndelag leser e-bøker

nye LESEFRØ

Prosjektstøtte: kr 350 000

Prosjektansvarlig: Deichmanske bibliotek

Dette er et samarbeid mellom Deichmanske bibliotek v/Holmlia, Stovner og Furuset filialer, barnehagemyndighetene og barnehagepersonalet i bydel Stovner og Alna. Prosjektet LeseFrø ble første gang initiert i 2008.

Prosjektet skal legge vekt på:

1. å utvikle kostnadseffektive samarbeidsmodeller mellom de ulike aktørene som er involvert i prosjektet
2. kompetanseheving av foreldre og barnehagepersonalet. Se sammenhenger mellom leseaktiviteter, språkstimulering og språkutvikling
3. å ta i bruk IKT i lesestimulering samt øke barnehagepersonalets kompetanse innen IKT

